Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MICHAL BOBEK
prednesené 20. mája 2021 [1]

Spojené veci C-748/19 až C-754/19

Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim
proti
WB (C-748/19)
a
Prokuratura Rejonowa Warszawa-Żoliborz w Warszawie
proti
XA,
YZ (C-749/19)
a
Prokuratura Rejonowa Warszawa–Wola w Warszawie
proti
DT (C-750/19)
a
Prokuratura Rejonowa w Pruszkowie
proti
ZY (C-751/19)
a
Prokuratura Rejonowa Warszawa–Ursynów w Warszawie
proti
AX (C-752/19)
a
Prokuratura Rejonowa Warszawa–Wola w Warszawie
proti
BV (C-753/19)
a
Prokuratura Rejonowa Warszawa–Wola w Warszawie
proti
CU (C-754/19),
za účasti:
Pictura Sp. z o.o.

[1] Jazyk prednesu: angličtina.

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský súd Varšava, Poľsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Zásady práva Únie – Nezávislosť súdnictva – Článok 19 ods. 1 druhý pododsek ZEÚ – Smernica (EÚ) 2016/343 – Rozhodovacie zloženie senátov v trestných veciach zahŕňajúce aj sudcov delegovaných ministrom spravodlivosti – Prípustnosť návrhov na začatie prejudiciálneho konania – Nezávislosť senátu, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania – Obmedzenia článku 19 ods. 1 ZEÚ – Pojem ‚súdny orgán' na účely článku 267 ZFEÚ – Relevantnosť a potreba otázky – Prezumpcia neviny"

I. Úvod

1. Z prejednávaných vecí vyplývajú kľúčové problémy týkajúce sa prípustnosti prejudiciálnych otázok o požiadavke nezávislosti súdnictva v zmysle článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZEÚ. Vnútroštátny súd požiadal Súdny dvor, aby objasnil obmedzenia článku 19 ods. 1 ZEÚ, najmä s ohľadom na nedávne rozsudky vo veciach A. K. a i.; Miasto Łowicz; Maler; a Land Hessen. [2]

2. Prejednávané veci tiež prinášajú dôležitú vecnú otázku: bráni právo Únie vnútroštátnym ustanoveniam, podľa ktorých minister spravodlivosti, ktorý je zároveň generálnym prokurátorom, môže na základe nezverejnených kritérií delegovať sudcov na vyššie súdy na neurčitú dobu, pričom môže kedykoľvek podľa vlastného uváženia toto delegovanie ukončiť?

II. Právny rámec

A. Právo Únie

3. Článok 2 ZEÚ uvádza:

„Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi."

4. Podľa článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZEÚ „členské štáty ustanovia v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie účinnej právnej ochrany".

5. V zmysle článku 267 ZFEÚ môže podať návrh na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor Európskej únie len „súdny orgán" členského štátu.

[2] Rozsudky z 19. novembra 2019, A. K. a i. (Nezávislosť disciplinárneho senátu Najvyššieho súdu) (C-585/18, C-624/18 a C-625/18, EU:C:2019:982, ďalej len „A. K. a i"); z 26. marca 2020, Miasto Łowicz a Prokurator Generalny (C-558/18 a C-563/18, EU:C:2020:234, ďalej len „Miasto Łowicz"); z 9. júla 2020, Land Hessen (C-272/19, EU:C:2020:535, ďalej len „Land Hessen"), a uznesenie z 2. júla 2020, S.A.D. Maler und Anstreicher (C-256/19, EU:C:2020:523, ďalej len „Maler").

6. Hlava VI Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“), nazvaná „Spravodlivosť“, obsahuje článok 47, ktorý má názov „Právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces“ a uvádza sa v ňom:

„Každý, koho práva a slobody zaručené právom Únie sú porušené, má za podmienok ustanovených v tomto článku právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom.

Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. …

…“

7. Odôvodnenie 22 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní [3] znie:

„Dôkazné bremeno pri zisťovaní viny podozrivých a obvinených osôb spočíva na prokuratúre a v prípade akýchkoľvek pochybností by sa malo rozhodnúť v prospech podozrivej alebo obvinenej osoby. Prezumpcia neviny by sa porušila, ak by sa dôkazné bremeno prenieslo z prokuratúry na obhajobu bez toho, aby tým boli dotknuté… nezávislosť súdnej moci pri posudzovaní viny podozrivej alebo obvinenej osoby…“

8. Článok 6 smernice 2016/343, nazvaný „Dôkazné bremeno“, stanovuje:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby dôkazné bremeno pri zisťovaní viny podozrivých a obvinených osôb spočívalo na prokuratúre. …

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa v prípade akýchkoľvek pochybností o vine rozhodlo v prospech podozrivej alebo obvinenej osoby, a to aj vtedy, keď súd posudzuje otázku, či by daná osoba mala byť oslobodená.“

B. Poľské právo

9. § 77 Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (zákon z 27. júla 2001 o organizácii všeobecných súdov, ďalej len „zákon o organizácii všeobecných súdov“) [4] stanovuje:

„1. Minister spravodlivosti môže delegovať sudcu s jeho súhlasom, aby vykonával povinnosti sudcu alebo administratívne úlohy:

(1) na inom súde rovnakého alebo nižšieho stupňa alebo v osobitne odôvodnených prípadoch aj na súde vyššieho stupňa, pričom zohľadní racionálne využitie zamestnancov súdu a potreby vyplývajúce z nápadu vecí na jednotlivých súdoch,

…

– na určitú dobu, ktorá nesmie byť dlhšia ako dva roky alebo na dobu neurčitú.

[3] Ú. v. EÚ L 65, 2016, s. 1.

[4] Konsolidované znenie uverejnené v Dz. U. z roku 2019, č. 52, v znení zmien a doplnení.

…

4. Ak je sudca na základe odseku 1 bodov 2, 2a a 2b a odseku 2a delegovaný na neurčitú dobu, jeho delegovanie je možné odvolať alebo dotknutá osoba môže z miesta, na ktoré bola delegovaná, odstúpiť, pričom je potrebné to oznámiť tri mesiace vopred. V iných prípadoch delegovania sudcu nie je v prípade odvolania delegovania alebo odstúpenia potrebné predchádzajúce oznámenie.

…“

10. Podľa § 30 ods. 2 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (zákon zo 6. júna 1997 – Trestný poriadok, ďalej len „Trestný poriadok“) [5] „v konaní pred odvolacím súdom rozhoduje samosudca alebo senát zložený z troch sudcov v prípadoch, v ktorých napadnuté rozhodnutie nebolo prijaté samosudcom, alebo ak vzhľadom na mimoriadnu zložitosť veci alebo jej význam predseda súdu nariadil preskúmanie veci trojčlenným senátom, ak zákon nestanovuje inak“.

11. Podľa § 41 ods. 1 Trestného poriadku „je sudca vylúčený, ak existuje okolnosť, ktorá vyvoláva legitímne pochybnosti o jeho nestrannosti v prejednávanej veci“.

III. Skutkové okolnosti, vnútroštátne konanie a prejudiciálne otázky

12. Tieto návrhy na začatie prejudiciálneho konania predložila predsedníčka senátu 10. oddelenia odvolaní v trestných veciach Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský súd Varšava, Poľsko) v kontexte siedmich trestných vecí prejednávaných týmto súdom. Podľa návrhov na začatie prejudiciálneho konania sa uvedené trestné veci týkajú rôznych trestných činov vymedzených v Trestnom zákone [6] a Trestnom daňovom zákone. [7]

13. Vnútroštátny súd zastáva názor, že na prejednávané veci sa vzťahuje právo Únie. Uvádza, že poľské súdy sú povinné v zmysle článkov 3 a 6 smernice 2016/343 zabezpečiť, aby sa podozrivé a obvinené osoby považovali za nevinné, kým sa zákonným spôsobom nepreukáže ich vina, pričom musia uplatňovať príslušné štandardy týkajúce sa rozdelenia dôkazného bremena. Podľa článku 6 v spojení s odôvodnením 22 tejto smernice prezumpcia neviny nemôže narušiť nezávislosť súdnictva.

14. Uvedený súd poukazuje na to, že každý senát určený na prejednanie príslušnej veci samej je zložený zo sudcu predkladajúceho návrh na začatie prejudiciálneho konania ako predsedu a dvoch ďalších sudcov. V každom z týchto prípadov je jedným z „ďalších“ sudcov sudca delegovaný zo súdu nižšieho stupňa na základe rozhodnutia ministra spravodlivosti/generálneho prokurátora prijatého podľa článku 77 zákona o organizácii všeobecných súdov (ďalej len „delegovaní sudcovia“). Okrem toho z vysvetlení vnútroštátneho súdu vyplýva, že niektorí delegovaní sudcovia tiež zastávajú funkciu „disciplinárneho zástupcu“ pôsobiaceho pri Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych (disciplinárny úradník vo veciach sudcov všeobecných súdov).

[5] Konsolidované znenie uverejnené v Dz. U. 2020, č. 30.

[6] Články 200, 280, 177, 296 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (zákon zo 6. júna 1997 – Trestný zákon, konsolidované znenie, Dz. U. 2019, č. 1950).

[7] Článok 62 ods. 2 Ustawa z dnia 10 września 1990 r. – Kodeks karny skarbowy (zákon z 10. septembra 1990 – Trestný daňový zákon, konsolidované znenie, Dz. U. 2020, č. 19).

15. Vnútroštátny súd má pochybnosti o súlade práva Únie a niektorých ustanovení vnútroštátneho práva, ktoré ministrovi spravodlivosti/generálnemu prokurátorovi priznávajú právomoc delegovať sudcov na súdy vyššieho stupňa na neurčitý čas a kedykoľvek toto delegovanie podľa vlastného uváženia odvolať (ďalej len „dotknuté vnútroštátne ustanovenia“). Konkrétne vnútroštátny súd zastáva názor, že tieto ustanovenia môžu porušovať zásadu nezávislosti vnútroštátneho súdnictva, ktorá vyplýva z článku 19 ods. 1 ZEÚ v spojení s článkom 2 ZEÚ.

16. Práve v tomto skutkovom a právnom rámci rozhodol Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský súd Varšava) prerušiť konanie a v každej zo siedmich vecí položiť Súdnemu dvoru nasledujúce (rovnako formulované) prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 19 ods. 1 druhý pododsek [ZEÚ] v spojení s jej článkom 2 a v ňom uvedenou hodnotou právneho štátu a článok 6 ods. 1 a 2 smernice [2016/343] v spojení s jej odôvodnením 22 vykladať v tom zmysle, že k porušeniu požiadaviek účinnej súdnej ochrany, vrátane nezávislosti súdnictva, a požiadaviek vyplývajúcich z prezumpcie neviny dochádza v prípade, keď také súdne konanie, akým je trestné konanie voči obvinenému týkajúce sa spáchania trestného činu podľa [rôznych ustanovení Trestného zákonníka] a iných ustanovení, prebieha takým spôsobom, že:

– v zložení súdu zasadá [sudca] delegovaný na základe individuálneho rozhodnutia Minister Sprawiedliwości (minister spravodlivosti, Poľsko) zo súdu nižšieho stupňa v hierarchii súdov, pričom nie sú známe kritériá, akými sa minister spravodlivosti pri delegovaní tohto sudcu riadil, a vnútroštátne právo nestanovuje súdne preskúmanie takého rozhodnutia a umožňuje ministrovi spravodlivosti delegovaného sudcu kedykoľvek odvolať?

2. Dochádza k porušeniu požiadaviek uvedených v prvej otázke v prípade, keď proti rozhodnutiu vydanému v súdnom konaní, aké je opísané v prvej otázke, účastníkom konania prislúcha právo podať mimoriadny opravný prostriedok na súd, akým je Sąd Najwyższy (Najvyšší súd, Poľsko), ktorého rozhodnutia nemožno podľa vnútroštátneho práva napadnúť, a vnútroštátne právo ukladá predsedovi organizačnej jednotky tohto súdu (komory), ktorá je príslušná rozhodnúť o opravnom prostriedku, povinnosť prideľovať veci podľa abecedného zoznamu sudcov tejto komory, výslovne zakazujúc vynechanie akéhokoľvek sudcu, pričom prideľovania vecí sa zúčastňuje aj osoba menovaná na návrh kolegiálneho orgánu, akým je Krajowa Rada Sądownictwa (Štátna súdna rada, Poľsko), ktorej zloženie sa vytvára tak, že jej členmi sú sudcovia:

a) zvolení komorou parlamentu hlasujúcou spoločne za zoznam kandidátov, ktorý predtým zostavil parlamentný výbor spomedzi kandidátov predložených parlamentnými skupinami alebo orgánom tejto komory na základe návrhov pochádzajúcich od skupín sudcov alebo občanov, z čoho vyplýva, že v priebehu výberového konania získavajú kandidáti trikrát podporu od politikov,

b) predstavujúci väčšinu členov tohto kolegiálneho orgánu, ktorá postačuje na prijatie rozhodnutia na predloženie návrhov na vymenovanie do funkcie sudcu, ako aj iných záväzných rozhodnutí v zmysle vnútroštátneho práva?

3. Aký účinok má z hľadiska práva Únie, najmä ustanovení a požiadaviek uvedených v prvej otázke, rozhodnutie vydané v súdnom konaní prebiehajúcom spôsobom, aký je opísaný v prvej otázke, a rozhodnutie vydané v konaní na Sąd Najwyższy (Najvyšší súd), ak sa na jeho vydaní podieľa osoba uvedená v druhej otázke?

4. Závisia podľa práva Únie, najmä ustanovení uvedených v prvej otázke, účinky rozhodnutí uvedených v tretej otázke od toho, či daný súd rozhodol v prospech alebo neprospech obvineného?“

17. Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora z 25. októbra 2019 boli veci C-748/19 až C-754/19 spojené na spoločné konanie na účely písomnej a ústnej časti konania a na účely vyhlásenia rozsudku.

18. Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora z 2. decembra 2019 bol zamietnutý návrh na prejednanie veci v skrátenom konaní podľa článku 105 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, ktorý bol súčasťou návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

19. Súdny dvor požiadal vnútroštátny súd 31. júla 2020 o informácie a tento súd odpovedal listom z 3. septembra 2020.

20. Písomné pripomienky predložili Prokuratura Regionalna w Warszawie (ďalej len „Vyššia prokuratúra Varšava“), Prokuratura Regionalna w Lublinie (ďalej len „Vyššia prokuratúra Lublin“), poľská vláda a Európska komisia.

IV. Analýza

21. Tieto návrhy majú nasledujúcu štruktúru: Po prvé sa budem zaoberať výhradami týkajúcimi sa právomoci a prípustnosti, ktoré predniesli oprávnené subjekty (časť A). Po tom, čo poukážem na to, že v súlade s tradičným prístupom Súdneho dvora a jeho judikatúrou je prvá otázka prípustná, sa po druhé zameriam na problematický bod, na ktorom sú založené výhrady proti právomoci Súdneho dvora a prípustnosti prejudiciálnych otázok, teda na povahu a obmedzenia článku 19 ods. 1 ZEÚ druhého pododseku ZEÚ (časť B). Napokon posúdim meritórnu stránku prvej otázky, ktorú položil vnútroštátny súd a týka sa systému delegovania sudcov ovplyvňujúceho senáty, ktoré majú rozhodovať vo veciach samých (časť C).

A. Právomoc a prípustnosť

22. Niektorí účastníci konania, ktorí predniesli svoje pripomienky, formulovali niekoľko tvrdení, v ktorým namietajú proti právomoci Súdneho dvora a/alebo prípustnosti návrhov na začatie prejudiciálneho konania. Aj keď uvedení účastníci konania svoje tvrdenia o oboch problematických bodoch spojili, preskúmam ich osobitne.

23. V prvom rade sa zameriam na tvrdenia týkajúce sa právomoci Súdneho dvora, ktoré si podľa mňa nevyžadujú rozsiahlu analýzu (časť 1). V druhom rade sa budem venovať rôznym tvrdeniam o prípustnosti návrhov na začatie prejudiciálneho konania ako takých alebo konkrétne o prípustnosti niektorých prejudiciálnych otázok. Niektoré tvrdenia totiž poukazujú na dosť komplexné súvislosti, ktoré je potrebné podrobne preskúmať (časť 2).

1. Právomoc Súdneho dvora

24. Poľská vláda, Vyššia prokuratúra Varšava a Vyššia prokuratúra Lublin tvrdia, že Súdny dvor nemá právomoc odpovedať na prejudiciálne otázky. Domnievajú sa, že organizácia súdnictva a konkrétne menovanie sudcov, zloženie senátov, delegovanie sudcov z jedného súdu na iný a právne účinky rozhodnutí vnútroštátnych súdov spadajú do výlučnej právomoci členských štátov. V rozsahu, v akom sa konania vo veciach samých týkajú vnútroštátneho trestného práva v oblastiach, ktoré neboli na úrovni Únie harmonizované, ide o konania, ktoré majú podľa uvedených účastníkov konania výhradne vnútroštátnu povahu.

25. Navyše podľa Vyššej prokuratúry Varšava a Vyššej prokuratúry Lublin nachádza uvedené tvrdenie oporu aj v bode 29 rozsudku Súdneho dvora vo veci Associação Sindical dos Juízes Portugueses [8]. Z niektorých jazykových verzií tohto rozsudku, s výnimkou anglickej, vyplýva, že členský štát musí v konkrétnom prípade konať v rámci pôsobnosti práva Únie, aby sa mohol uplatniť článok 19 ods. 1 ZEÚ.

26. Tieto tvrdenia podľa mňa nemožno prijať.

27. Po prvé z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že hoci organizácia súdnictva v členských štátoch patrí do právomoci týchto štátov, stále platí, že pri výkone tejto právomoci sú členské štáty povinné dodržiavať povinnosti, ktoré im vyplývajú z práva Únie, vrátane povinností založených na článku 2 a článku 19 ods. 1 ZEÚ. [9] Tieto povinnosti sa môžu týkať akéhokoľvek aspektu vnútroštátnych systémov alebo postupov využívaných na uplatnenie práva Únie. Predmet prejednávaných návrhov na začatie prejudiciálneho konania sa týka práve povinností členských štátov, ktoré z týchto ustanovení vyplývajú, a otázky, či dotknuté vnútroštátne ustanovenia sú v súlade s týmito povinnosťami. Súdny dvor preto má právomoc vykladať článok 2 a článok 19 ods. 1 ZEÚ, a tiež rozhodnúť o iných problematických bodoch vyplývajúcich z prejudiciálnych otázok. [10]

28. Po druhé na rozdiel od tvrdení Vyššej prokuratúry Varšava a Vyššej prokuratúry Lublin nevnímam nijaký významný rozdiel medzi jednotlivými jazykovými verziami bodu 29 rozsudku Súdneho dvora vo veci Associação Sindical dos Juízes Portugueses, vrátane tej najdôležitejšej, portugalskej verzie, keďže práve portugalčina bola jazykom konania. Uvedená časť rozsudku sa týkala rozdielu medzi pôsobnosťou článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZEÚ a pôsobnosťou Charty. Súdny dvor konštatoval, že článok 19 ods. 1 ZEÚ sa uplatňuje na všetky „oblasti, na ktoré sa vzťahuje právo Únie“, vzhľadom na to, že toto ustanovenie neobsahuje nijaké obmedzenie, ako je to napríklad v prípade článku 51 ods. 1 Charty. Na účely uvedenej veci sa viac Súdny dvor touto otázkou nezaoberal. [11]

29. Presný význam tejto časti uvedeného rozsudku úplne objasnila následná judikatúra Súdneho dvora. Rozdiel vo vecnej pôsobnosti dvoch vyššie uvedených ustanovení znamená, že článok 19 ods. 1 ZEÚ sa uplatňuje v prípadoch, v ktorých vnútroštátny orgán *môže* rozhodnúť ako súdny orgán o otázkach týkajúcich sa uplatňovania alebo výkladu práva Únie, ktoré tak spadajú do

8 Rozsudok z 27. februára 2018 (C-64/16, EU:C:2018:117).

9 Pozri v tejto súvislosti rozsudok A. K. a i., body 75, 84, a 86 a tam citovanú judikatúru.

10 Pozri v tejto súvislosti rozsudky zo 7. marca 2017, X a X (C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, bod 37); A. K. a i., bod 74; Land Hessen, bod 41, a rozsudok z 2. marca 2021, A.B. a i. (Menovanie sudcov Najvyššieho súdu – prostriedky nápravy) (C-824/18, EU:C:2021:153, bod 69).

11 Podrobnejšie v tejto súvislosti pozri moje návrhy vo veci Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:339, bod 54).

oblastí upravených právom Únie.[12] Inak povedané vnútroštátne súdy musia dodržiavať štandardy vyplývajúce z tohto ustanovenia vždy, keď rozhodujú o otázkach upravených v práve Únie. Naopak nie je nevyhnutné, aby sa konkrétne dotknuté veci skutočne týkali práva Únie.

30. Pokiaľ ide o prejednávané veci, je nepochybné, ako správne poznamenala Komisia, že Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský súd Varšava), teda súdny orgán, ktorého nezávislosť je predmetom prejednávanej veci, je orgánom, ktorý môže ako súdny orgán rozhodovať o otázkach týkajúcich sa uplatňovania alebo výkladu práva Únie. Navyše je nepochybné, že Súdny dvor má právomoc vykladať ustanovenia smernice 2016/343, ako aj článok 2 a článok 19 ods. 1 ZEÚ.

31. Z toho jasne vyplýva, že Súdny dvor má právomoc v prejednávaných veciach rozhodovať.

2. Prípustnosť

32. Pokiaľ ide o prípustnosť prejudiciálnych otázok, najprv sa zameriam na výhrady, ktoré boli formulované v súvislosti s otázkami 2, 3 a 4, pretože tieto otázky sú podľa mňa neprípustné (časť a). Následne sa budem venovať prípustnosti prvej otázky, ktorá si naopak vyžaduje komplexnejšiu analýzu (časť b).

33. Najskôr je však potrebné sa zaoberať námietkou, ktorá sa konkrétne týka prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania vo veci C-754/19. Vyššia prokuratúra Varšava tvrdí, že vnútroštátny súd neprerušil vec, v ktorej bol tento návrh podaný, a následne prijal 11. decembra 2019 konečné rozhodnutie.

34. Z ustálenej judikatúry vyplýva, že ak sa pred vnútroštátnym súdom neprejednáva nijaký spor, takže odpoveď na prejudiciálnu otázku nie je pre tento súd nijako užitočná na účely jeho vyriešenia, Súdny dvor rozhodne, že o návrhu na začatie prejudiciálneho konania nie je potrebné rozhodnúť.[13]

35. Z toho vyplýva, že ak vnútroštátne konanie týkajúce sa veci C-754/19 skutočne nebolo prerušené, ako to tvrdí Vyššia prokuratúra Varšava, a bolo prijaté konečné rozhodnutie, návrh na začatie prejudiciálneho konania sa stal bezpredmetným. Za takých okolností by viac nebolo potrebné, aby Súdny dvor rozhodol o prejudiciálnych otázkach v tejto veci.

36. Vnútroštátny súd však Súdny dvor ani neinformoval o nových relevantných skutkových okolnostiach, ani nevzal svoj návrh na začatie prejudiciálneho konania späť. Navyše prejudiciálne otázky v tejto veci sú *rovnaké* ako otázky v ďalších šiestich veciach, ktorých sa moje návrhy týkajú, pričom niet pochybností, že vnútroštátne konania v týchto veciach stále prebiehajú, a preto nie je potrebné túto otázku skúmať podrobnejšie.

37. Ďalej sa zameriam na konkrétne tvrdenia, ktoré boli prednesené v súvislosti s prípustnosťou jednotlivých prejudiciálnych otázok.

12 Pozri rozsudky z 24. júna 2019, Komisia/Poľsko (Nezávislosť Najvyššieho súdu) (C-619/18, EU:C:2019:531, bod 51); A. K. a i., bod 83, a rozsudok z 2. marca 2021, A.B. a i. (Menovanie sudcov Najvyššieho súdu – prostriedky nápravy) (C-824/18, EU:C:2021:153, bod 111).

13 Pozri napríklad rozsudky z 3. júla 2014, Da Silva (C-189/13, EU:C:2014:2043, body 34 a 35), a z 26. februára 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, bod 38).

a) Druhá, tretia a štvrtá otázka

38. Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či dochádza k porušeniu niektorých ustanovení práva Únie, ak účastníci konania môžu podať mimoriadny opravný prostriedok proti rozhodnutiu, ktoré má byť vyhlásené v konaní vo veci samej, a tento opravný prostriedok má preskúmať Sąd Najwyższy (Najvyšší súd), o ktorého nezávislosti má vnútroštátny súd pochybnosti.

39. Tretia otázka sa týka právnych účinkov budúceho rozhodnutia vyhláseného vnútroštátnym súdom, ako aj právnych účinkov rozhodnutí Sąd Najwyższy (Najvyšší súd) v prípadných konaniach o opravných prostriedkoch, ktoré v konečnom dôsledku môžu byť proti rozhodnutiam vo veciach samých podané.

40. Svojou štvrtou otázkou, ktorá je úzko spojená s predchádzajúcou otázkou, sa vnútroštátny súd pýta, či dôsledky rozsudku, ktorý v konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku vyhlásil Sąd Najwyższy (Najvyšší súd), závisia od toho, či tento súd rozhodne v prospech alebo neprospech obvineného.

41. V súlade s vyjadreniami poľskej vlády, Vyššej prokuratúry Varšava, Vyššej prokuratúry Lublin, ako aj Komisie sa domnievam, že uvedené tri otázky sú neprípustné.

42. Keďže sú založené na predpoklade, že v prejednávaných veciach budú v budúcnosti podané mimoriadne opravné prostriedky na Sąd Najwyższy (Najvyšší súd), vychádzajú z čisto *hypotetickej* skutočnosti. V tomto kontexte je potrebné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry nemôže byť cieľom návrhu na začatie prejudiciálneho konania získanie poradných stanovísk o všeobecných alebo hypotetických otázkach.[14]

43. V podobnom zmysle keďže tretia a štvrtá otázka odkazujú na možný účinok rozsudkov, ktoré vnútroštátny súd vyhlási, ide o *predčasné* alebo *nedostatočne odôvodnené* otázky. Predčasné sú preto, lebo sa týkajú konaní, ktoré sa možno začnú v budúcnosti na inom súde, avšak netýkajú sa aktuálnej etapy, v ktorej sa konania nachádzajú. Navyše ako vysvetľuje vnútroštátny súd, ak by Súdny dvor rozhodol, že dotknuté vnútroštátne opatrenia nie sú v súlade s článkom 19 ods. 1 ZEÚ, existujú aj ďalšie prostriedky, ktorými by bolo možné dosiahnuť nápravu. To znamená, že problém, na ktorý poukazuje vnútroštátny súd, sa nikdy nemusí stať skutočnosťou. Uvedené otázky nespĺňajú ani požiadavky článku 94 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, pretože vnútroštátny súd neposkytol nijaké podrobnejšie informácie o tom, ako konkrétne môže údajne nezákonné rozhodovacie zloženie senátov, ktoré snáď niekedy v budúcnosti budú prejednávať predmetné veci, ovplyvniť zákonnosť rozhodnutí, ktoré má vnútroštátny súd prijať.

44. Aj keď nechcem byť v nijakom zmysle nevšímavý k všeobecnému vnútroštátnemu kontextu, ktorý je mierne povedané naozaj problematický a komplexný, existujú isté ustálené hranice, v ktorých sa otázka v prejudiciálnom konaní môže položiť. Jednoducho povedané prejudiciálne otázky by sa mali týkať aktuálnej veci (alebo minulých okolností, ktoré zjavne majú na aktuálnu vec dosah[15]) prejednávanej vnútroštátnym súdom. Aj keď táto podmienka bola v tradičnej judikatúre Súdneho dvora predmetom extenzívneho a pružného výkladu, rozhodujúce je, že musí

[14] Pozri napríklad nedávny rozsudok z 3. októbra 2019, A a i. (C-70/18, EU:C:2019:823, bod 73 a tam citovaná judikatúra).

[15] Pozri v tejto súvislosti napríklad rozsudok z 29. júla 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626). V úzkom slova zmysle sa otázka, ktorú položil vnútroštátny súd, týkala predpokladu budúceho preskúmania veci vnútroštátnym správnym orgánom v prípade zrušenia jeho rozhodnutia vnútroštátnym súdom. Vzhľadom na to, že vnútroštátny správny orgán už v minulosti nezohľadnil rozhodnutia vnútroštátneho súdu, preskúmanie tejto veci v *minulosti* jasne spôsobuje, že otázka o budúcnosti je oveľa menej hypotetická a viac odôvodnená.

byť možné, aby vnútroštátny súd požadované usmernenie zohľadnil v rámci prijímania svojho rozhodnutia. Takáto možnosť je vylúčená v prípade domnienok o budúcich udalostiach, ktoré sa nikdy nemusia stať.

45. Preto sa domnievam, že druhá, tretia a štvrtá otázka sú naozaj neprípustné.

b) Prvá otázka

46. Vo svoje prvej otázke sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či právo Únie bráni vnútroštátnym ustanoveniam, podľa ktorých môže minister spravodlivosti/generálny prokurátor na základe nezverejnených kritérií delegovať sudcov na súdy vyššieho stupňa na neurčitý čas, pričom môže kedykoľvek podľa vlastného uváženia toto delegovanie ukončiť. Vnútroštátny súd odkazuje najmä na článok 19 ods. 1 druhý pododsek ZEÚ v spojení s článkom 2 ZEÚ a na zásadu právneho štátu, ktorá je v tomto ustanovení zakotvená, a tiež na článok 6 ods. 1 a 2 v spojení s odôvodnením 22 smernice 2016/343.

47. V súvislosti s prípustnosťou tejto otázky bolo prednesených viacero námietok. Ide o námietky, ktoré sa týkajú: pojmu „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ods. 1 ZFEÚ (časť 1), súladu s požiadavkami článku 94 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora (časť 2), a napokon potreby a relevantnosti prejudiciálnej otázky (časť 3). Postupne preskúmam všetky uvedené námietky.

1) „Súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ

48. Po prvé Vyššia prokuratúra Varšava a Vyššia prokuratúra Lublin poukazujú na to, že návrhy na začatie prejudiciálneho konania predložila len jedna sudkyňa, konkrétne predsedníčka senátu, ktorý rozhoduje o dotknutých trestných veciach, a nie senát ako taký. Tvrdia, že podľa § 29 ods. 1 Trestného poriadku má v konaniach o opravnom prostriedku, akým je konanie v prejednávanej veci, rozhodovať senát zložený z troch sudcov, s výnimkou osobitných okolností stanovených zákonom. Uvedené osobitné okolnosti podľa nich v prejednávanej veci nenastali. Preto orgán, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, nespĺňa podmienky potrebné na to, aby mohol byť považovaný za „súdny orgán“ na účely článku 267 ZFEÚ.

49. Je nepochybné, že tieto návrhy na začatie prejudiciálneho konania podal Sąd Okręgowy w Warszawie (X Wydział Karny Odwoławczy) [Krajský súd Varšava (10. oddelenie odvolaní v trestných veciach)]. V uznesení o návrhu na začatie prejudiciálneho konania sa uvádza, že tento súd tvorí predsedníčka senátu, ktorá uvedené uznesenie aj podpísala.

50. Podľa mňa to však nestačí na to, aby sa návrhy na začatie prejudiciálneho konania *automaticky* považovali za neprípustné.

51. Po prvé je potrebné mať na zreteli, že „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ bol právom Únie a Súdny dvorom vždy *definovaný autonómne*, bez ohľadu na označenie alebo kvalifikovanie podľa vnútroštátneho práva. Vzhľadom na tieto kritériá je nepochybné (a účastníci konania to nespochybňujú), že orgán, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, spĺňa všetky kritériá vyplývajúce z rozsudku Dorsch[16]: je zriadený zákonom, je stály, jeho právomoc je záväzná, konania pred ním majú kontradiktórnu povahu, uplatňuje právne predpisy a je z podstaty veci nezávislý a nestranný.

[16] Rozsudok zo 17. septembra 1997, Dorsch Consult (C-54/96, EU:C:1997:413, bod 23). Nedávny rozsudok Land Hessen, bod 43 a tam citovaná judikatúra.

52. Po druhé pojem „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ sa skúma na štrukturálnej, *inštitucionálnej* úrovni. Inak povedané, skúmanie tohto pojmu je založené na analýze orgánu, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, ako takého, pričom sa zohľadňuje funkcia, ktorú tento orgán plní za *osobitných okolností* konkrétnej veci. Čiže orgán môže byť súdom, aj keď zvyčajne vykonáva iné (mimosúdne) funkcie [17] a naopak. [18] Kľúčový význam preto majú osobitné funkcie, ktoré má orgán plniť v konaní vo veci samej. V prejednávanej veci je nepochybné, že vnútroštátny súd koná v rámci svojej súdnej funkcie, keď prejednáva opravné prostriedky v trestnom konaní, a tiež keď prípadne overuje zloženie senátu, ktorý takéto opravné prostriedky skúma. Obe uvedené funkcie tento orgán vykonáva v rámci súdnej právomoci.

53. Po tretie z ustálenej judikatúry vyplýva, že „Súdnemu dvoru… neprislúcha… preverovať, či rozhodnutie vnútroštátneho súdu bolo prijaté v súlade s vnútroštátnymi pravidlami o organizácii súdov a o súdnych konaniach“ [19]. Podľa tejto judikatúry sa „Súdny dvor… musí držať rozhodnutia vnútroštátneho súdu členského štátu, pokiaľ nie je zrušené v rámci vnútroštátnych opravných prostriedkov stanovených vnútroštátnym právom“ [20].

54. Z vyššie uvedeného jasne vyplýva, že ak je orgán, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, súdom a koná v rámci plnenia svojich súdnych funkcií, pričom oba tieto pojmy sú v práve Únie definované autonómne, úlohou Súdneho dvora nie je uskutočňovať dvojité preskúmanie súladu so všetkými procesnými pravidlami vyplývajúcimi z vnútroštátneho práva: je na návrhu správna pečiatka? Spĺňa návrh všetky formálne a procesné požiadavky vnútroštátneho práva? Sú všetky podpisy na správnych miestach?

55. Je možno užitočné pripomenúť, že tento prístup a uvedená judikatúra vyplývajú z veci Reina, v ktorej bola prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania spochybnená s odôvodnením, že zloženie vnútroštátneho súdu nebolo správne. [21] Okrem toho vo veci San Giorgio Súdny dvor výslovne zamietol výhradu podobnú tej v prejednávanej veci. Talianska vláda spochybnila prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania (ktorý podal predseda vnútroštátneho súdu) a tvrdila, že podľa vnútroštátneho práva mal toto rozhodnutie prijať celý súd. Súdny dvor túto námietku hneď odmietol a zdôraznil, že podľa ustálenej judikatúry akýkoľvek vnútroštátny súd „môže podať návrh na začatie prejudiciálneho konania… bez ohľadu na… etapu, v ktorej sa konanie pred ním nachádza a bez ohľadu na povahu rozhodnutia, ktoré má prijať“ [22].

56. Súdny dvor sa týmto prístupom neriadil len v prípade, že vnútroštátny súd *zjavne* nemal právomoc rozhodovať vo veci, ako to bolo v nedávnych veciach Di Girolamo [23]. Prejednávané veci sa však od vecí Di Girolamo jasne odlišujú. Je nepochybné, že vnútroštátny súd má právomoc rozhodovať vo veciach samých. Jediným sporným bodom je orgán, ktorý má v rámci rovnakého súdu právomoc položiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku v zmysle článku 267 ZFEÚ. Prejednávané veci sa preto oveľa viac podobajú na veci Reina a San Giorgio, ktoré Súdny dvor preskúmal.

17 Pozri napríklad rozsudok zo 17. júla 2014, Torresi (C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, body 15 až 30).

18 Pozri v tejto súvislosti rozsudok z 31. januára 2013, Belov (C-394/11, EU:C:2013:48, bod 40 a tam citovaná judikatúra).

19 Rozsudok z 10. decembra 2018, Wightman a i. (C-621/18, EU:C:2018:999, bod 30 a tam citovaná judikatúra).

20 Rozsudok zo 16. júla 2020, Governo della Repubblica italiana (Postavenie talianskych zmierovacích sudcov) (C-658/18, EU:C:2020:572, bod 61 a tam citovaná judikatúra).

21 Rozsudok zo 14. januára 1982 (65/81, EU:C:1982:6, bod 6).

22 Rozsudok z 9. novembra 1983, San Giorgio (199/82, EU:C:1983:318, body 7 až 10).

23 Pozri uznesenia zo 6. septembra 2018, Di Girolamo (C-472/17, neuverejnené, EU:C:2018:684), a zo 17. decembra 2019, Di Girolamo (C-618/18, neuverejnené, EU:C:2019:1090).

57. Po štvrté skutočnosť, že ak by chcel vnútroštátny súd položiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku podľa článku 267 ZFEÚ, musel by podľa Vyššej prokuratúry Varšava a Vyššej prokuratúry Lublin porušiť niektoré pravidlá svojho vnútroštátneho právneho poriadku, je irelevantná, a to aj ak by sa tento predpoklad potvrdil. V judikatúre Súdneho dvora je množstvo príkladov, z ktorých vyplýva, že vnútroštátne súdy mali v zmysle práva Únie možnosť, alebo dokonca povinnosť neuplatniť vnútroštátne procesné pravidlá, ktoré obmedzovali ich právomoc podať návrh na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor. [24]

58. V nedávnej veci A. K. a i. išlo o veľmi podobnú situáciu ako v prejednávaných veciach. Poľská vláda tvrdila, že vnútroštátne konanie je neplatné, pretože bolo v rozpore s právnymi normami týkajúcimi sa *zloženia a príslušnosti súdov*. Podľa uvedenej vlády mal vo veci podľa vnútroštátneho práva rozhodovať samosudca, a nie senát zložený z troch sudcov, ktorý položil prejudiciálne otázky. [25] Súdny dvor však dospel k záveru, že „uvedené otázky sa totiž v podstate týkajú práve toho, či napriek vnútroštátnym pravidlám rozdelenia súdnej príslušnosti, účinným v dotknutom členskom štáte, je vnútroštátny súd, ako je ten, ktorý podal návrhy na začatie prejudiciálneho konania, povinný na základe ustanovení práva Únie uvedených v týchto otázkach neuplatňovať uvedené vnútroštátne pravidlá a prípadne prevziať na seba súdnu príslušnosť, pokiaľ ide o spory vo veciach samých. Rozsudok, ktorým by Súdny dvor potvrdil existenciu takejto povinnosti, by bol pritom záväzný pre vnútroštátny súd a všetky ostatné orgány Poľskej republiky bez toho, aby tomu mohli zabrániť vnútroštátne ustanovenia týkajúce sa neplatnosti konaní alebo rozdelenia príslušnosti súdov, na ktoré sa odvoláva poľská vláda“ [26].

59. Po piate sa domnievam, že prijatie námietok, ktoré predniesla poľská vláda a vyplýva z nich, že prejudiciálnu otázku, akou je tá v prejednávanej veci, môže položiť iba senát v plnom zložení a iba v tom prípade je v súlade s vnútroštátnym právom, by mohlo spôsobiť ďalšie dva problémy.

60. Na jednej strane je nepravdepodobné, že by sa otázky týkajúce sa správneho rozhodovacieho zloženia senátov vôbec dostali pred Súdny dvor, alebo že by sa pred neho dostali včas. Sudcovia, ktorí boli údajne vymenovaní protiprávne, totiž zrejme nebudú súhlasiť s potrebou obrátiť sa na Súdny dvor s prejudiciálnou otázkou, či boli vymenovaní v súlade so zákonom, aby mohli rozhodovať vo veci. Za týchto okolností by takúto otázku bolo možné nastoliť len v prípade podania opravného prostriedku proti rozhodnutiu prijatému súdom (v prípadne nezákonnom zložení). V najlepšom prípade sa teda otázka dostane pred Súdny dvor dosť neskoro. V najhoršom (alebo dosť realistickom) prípade sa pred neho nedostane vôbec.

61. Na druhej strane by prijatie logiky poľskej vlády viedlo k ďalšiemu paradoxu. Ak by totiž boli pochybnosti vnútroštátneho súdu opodstatnené, možno predpokladať, že jeden z členov týchto senátov nie je nezávislý. Je preto v pomerne nepravdepodobnom prípade, že by takýto člen senátu bol ochotný podpísať návrh na začatie prejudiciálneho konania spochybňujúci jeho vlastnú nezávislosť, možné považovať takýto návrh za prípustný? Neporušil by tým orgán podávajúci návrh na začatie prejudiciálneho konania kritérium nezávislosti, ktoré je neoddeliteľnou súčasťou pojmu „súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ?

[24] Spomedzi množstva rozsudkov pozri rozsudok z 5. októbra 2010, Elčinov (C-173/09, EU:C:2010:581, body 21 až 32 a tam citovaná judikatúra), a z 15. januára 2013, Križan a i. (C-416/10, EU:C:2013:8, bod 62 až 73 a tam citovaná judikatúra).

[25] A. K. a i., bod 110.

[26] Tamže, bod 112.

62. Jasne tu vidieť dve skutočnosti. Po prvé, ako som už uviedol, otázky týkajúce sa riadneho zloženia senátu nikdy nenastolí samotný senát. Po druhé podmienenie prípustnosti návrhov na začatie prejudiciálneho konania a autonómneho kritéria článku 267 ZFEÚ splnením všetkých procesných prvkov vyplývajúcich z vnútroštátneho práva nie je len nelogické, ale zo systémového hľadiska aj nebezpečné.

63. Po šieste sudkyňa, ktorá v prejednávaných veciach podala návrh na začatie prejudiciálneho konania, nie je len *jednou* zo sudcov senátu rozhodujúceho vo veciach: je *predsedníčkou* tohto senátu. Predsedovia súdnych orgánov majú nielen mimoriadne právomoci, ale aj dodatočné povinnosti. Majú totiž konať ako „strážcovia nezávislosti a nestrannosti sudcov a súdu ako celku“ [27]. V rámci menších rozhodovacích zložení súdu alebo ak ide o osobitné druhy konaní, vykonáva uvedené funkcie predseda rozhodovacieho zloženia (alebo komory), ktorého úlohou je predsedať senátu a riadiť jeho prácu. [28] Od predsedov sa zvyčajne očakáva, že budú dohliadať nad príslušným postupom, ako aj nad interným rozhodovaním senátu, ktorému predsedajú. Preto nepokladám za nezvyčajné (a už vôbec za nezákonné), že sudkyňa, ktorá podala návrh, považuje ako predsedníčka senátu za svoju povinnosť zabezpečiť jeho správne zloženie.

64. Napokon v súvislosti s poslednou uvedenou skutočnosťou ešte zostáva jedna otázka: v súvislosti s akým konkrétnym konaním žiada vnútroštátny súd Súdny dvor o usmernenie? Na túto otázku sa nepochybne možno pozrieť v tom zmysle, že príslušným konaním je trestné konanie prebiehajúce pred senátom zloženým z troch sudcov, ktorý prijme rozhodnutie vo veci samej v súvislosti s trestným obvinením.

65. Existuje však ešte jeden spôsob, ako sa k rovnakej otázke postaviť. Zamerať sa na *konkrétny procesný problém* a na konkrétne rozhodnutie, ktoré sa musí vzhľadom na tento problém prijať. V takom prípade nie je konanie, v súvislosti s ktorým vnútroštátny súd žiada o usmernenie Súdny dvor, *celým trestným konaním*, ale len *predbežnou otázkou* týkajúcou sa správneho rozhodovacieho zloženia senátu rozhodujúceho vo veci. Pokiaľ ide o túto časť konania, a tiež s ohľadom na druh (predbežného) procesného rozhodnutia, ktoré sa má v tomto konaní prijať, je práve sudkyňa podávajúca návrh na začatie prejudiciálneho konania osobou, ktorá ako predsedníčka senátu rozhoduje ako samosudca v tejto konkrétnej časti celého konania. V kontexte tohto predbežného procesného problému, ktorý sa musí vyriešiť *predtým*, ako môže vec riadne prejednať senát fungujúci v súlade s právom Únie, je sudca podávajúci návrh na začatie prejudiciálneho konania jediným sudcom, ktorý sa môže a má touto otázkou zaoberať.

66. Prirodzene nenavrhujem, aby Súdny dvor prijímal návrhy na začatie prejudiciálneho konania od sudcov (alebo senátov), ktorí zjavne nemajú právomoc rozhodovať vo veciach samých, alebo zneužívajú svoju možnosť obrátiť sa na Súdny dvor podľa článku 267 ZFEÚ alebo nespĺňajú kritériá podľa rozsudku vo veci Dorsch. V prejednávaných veciach však nejde ani o jednu z týchto situácií: vnútroštátny súd je „súdnym orgánom“ na účely článku 267 ZFEÚ, má právomoc rozhodovať v dotknutých veciach, pričom uvedené veci sú skutočné, čo platí aj pre otázku nastolenú *in limine litis*.

[27] Pozri napríklad Rada Európy, stanovisko č. 19 (2016) Poradnej rady európskych sudcov (CCJE) z 10. novembra 2016, „Úloha predsedov súdov“ (CCJE(2016)2), s. 2.

[28] Na ilustráciu pozri článok 11 ods. 4 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

2) Nedostatočná miera podrobnosti

67. Poľská vláda, rovnako ako Vyššia prokuratúra Varšava a Vyššia prokuratúra Lublin tvrdia, že návrhy na začatie prejudiciálneho konania nespĺňajú požiadavky článku 94 rokovacieho poriadku. Tvrdia, že uvedené návrhy dostatočne presne neopisujú vzťah medzi ustanoveniami práva Únie, o ktorých výklad sa v nich žiada, a vecami prejednávanými vnútroštátnymi súdmi.

68. V tejto súvislosti je potrebné poukázať na to, že prinajmenšom v rozsahu, v akom sa táto otázka týka smernice 2016/343, sú návrhy na začatie prejudiciálneho konania naozaj stručné. Možno pripustiť, že vnútroštátny súd mohol pri objasnení skutkového rámca vyvinúť väčšiu snahu. Viac podrobností mohol poskytnúť najmä, pokiaľ ide o otázku, ako môžu povinnosti členských štátov týkajúce sa dôkazného bremena a vymedzené v článku 6 smernice 2016/343 ovplyvniť dotknuté konanie vo veci samej.

69. Bez ohľadu na uvedené si nemyslím, že „úspornosť vyjadrení“ vnútroštátneho súdu by mohla znamenať nesplnenie požiadaviek článku 94 rokovacieho poriadku. Smernica 2016/343 i) sa na prejednávané veci uplatňuje a ii) zdá sa, že je relevantná.

70. Pokiaľ ide o prvý bod, z návrhu na začatie prejudiciálneho konania jasne vyplýva, že obvinené osoby musia vo veci samej prejsť trestným konaním a konečné rozhodnutie o ich vine ešte nebolo prijaté. Ustanovenia smernice 2016/343 sa preto uplatňujú. Táto smernica sa podľa svojho článku 2 uplatňuje na fyzické osoby, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní. Uplatňuje sa vo všetkých štádiách trestného konania, a to od momentu, keď je osoba podozrivá alebo obvinená zo spáchania trestného činu alebo údajného trestného činu, až po nadobudnutie právoplatnosti konečného rozhodnutia o tom, či predmetný trestný čin spáchala.[29] V tomto kontexte ani nie je potrebné dodávať, že dotknutá smernica sa tiež uplatňuje na konania, ktoré majú „výlučne vnútroštátnu povahu“.

71. Pokiaľ ide o druhý bod, stačí poukázať na to, že problém týkajúci sa prezumpcie neviny alebo dôkazného bremena môže vzniknúť v prípadoch, ak jeden alebo viac sudcov, ktorí sú súčasťou senátu rozhodujúceho v trestnej veci, majú prepojenie na jednu zo strán konania, a najmä na obžalobu. Ak by delegovanie sudcu na súd vyššieho stupňa a jeho pozícia na tomto súde mohli byť podmienené spokojnosťou prokuratúry s jeho pôsobením, lebo v opačnom prípade by mohol byť kedykoľvek odvolaný, vzniká otázka, či by to mohlo spochybniť nezávislosť a nestrannosť delegovaného sudcu. Môže tu ísť o problém nezávislosti sudcov (ak sa vychádza zo štrukturálneho hľadiska) alebo o problém týkajúci sa prezumpcie neviny či dôkazného bremena (ak sa vychádza z hľadiska obvineného, ktorý by mohol mať dojem, že takto zložený senát by mohol mať sklony prikláňať sa k prokuratúre).

72. V každom prípade pokiaľ ide o článok 19 ods. 1 druhý pododsek ZEÚ, požiadavky článku 94 rokovacieho poriadku sú splnené. Skutkový a kontextuálny rámec, ktorý Súdny dvor potrebuje poznať, aby mohol na základe uvedeného ustanovenia uskutočniť svoje posúdenie, nie je potrebné ďalej doplniť o informácie týkajúce sa konkrétnych okolností konania vo veci samej. Návrhy na začatie prejudiciálneho konania stručne, ale vyčerpávajúco opisujú vnútroštátny právny rámec upravujúci delegovanie sudcov, ako aj konkrétne problémy, s ktorými sa vnútroštátny súd stretáva v súvislosti so zložením senátu rozhodujúceho vo veci samej,

[29] Pozri rozsudok z 5. septembra 2019, AH a i. (Prezumpcia neviny) (C-377/18, EU:C:2019:670, bod 32).

a napokon aj dôvody, pre ktoré má tento súd pochybnosti o súlade uvedeného právneho rámca a práva Únie. Tieto skutočnosti vo vzájomnom prepojení umožňujú Súdnemu dvoru porozumieť otázke, ktorú mu vnútroštátny súd položil, a tiež jej odôvodneniu.

3) Relevantnosť a potreba otázky

73. Poľská vláda, rovnako ako Vyššia prokuratúra Varšava a Vyššia prokuratúra Lublin tvrdia, že odpoveď na túto otázku nie je pre rozhodnutie vo veci samej potrebná alebo relevantná. Podľa nich ide v podstate o čisto hypotetickú otázku. Z procesného hľadiska je nemožné, aby vnútroštátny súd uplatnil odpoveď Súdneho dvora o výklade článku 19 ods. 1 ZEÚ v konaní vo veci samej. Uvedené prokuratúry sa domnievajú, že v zmysle vnútroštátneho práva vnútroštátny súd nemá právomoc „opravovať“ prípadné pochybenia vyplývajúce z dotknutých vnútroštátnych procesných pravidiel. Prijať opatrenia v súvislosti s vylúčením jedného z rozhodujúcich sudcov vnútroštátneho súdu prislúcha v prípade potreby inému súdnemu orgánu (konkrétne inému senátu). Navyše uvedení účastníci konania tvrdia, že obvinení nevzniesli proti zloženiu senátu nijaké námietky. Uvádzajú tiež, že návrhy na začatie prejudiciálneho konania neopisujú vnútroštátne pravidlá týkajúce sa delegovania sudcov úplne a nestranne, pričom odkazujú na rozsudky Súdneho dvora vo veci Foglia [30].

74. Komisia poukazuje na stručnú povahu návrhov na začatie prejudiciálneho konania. Podľa nej však otázka nie je neprípustná: je totiž možné, že v konaní vo veci samej vznikne prejudiciálna otázka, ktorá má procesnú povahu a jej zodpovedanie si vyžaduje odpoveď Súdneho dvora.

75. V tejto súvislosti súhlasím s Komisiou. Tiež si myslím, že prvá otázke je prípustná. Poukazuje sa v nej *in limine litis* na problém súladu medzi vnútroštátnymi právnymi predpismi a právom Únie, pričom vnútroštátny súd *musí* tento problém vyriešiť, aby mohol (zákonne) rozhodnúť vo veci samej. Tento záver vyplýva z ustálenej judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa relevantnosti a potreby prejudiciálnej otázky i) a nespochybňuje ho nijaká nedávna judikatúra Súdneho dvora ii), od ktorej možno prejednávané veci ľahko odlíšiť iii).

i) Ustálená judikatúra týkajúca sa „relevantnosti“ a „potreby“

76. Podľa ustálenej judikatúry prináleží iba vnútroštátnemu súdu, ktorý prejednáva spor a nesie zodpovednosť za následné súdne rozhodnutie, aby so zreteľom na osobitosti veci posúdil tak *potrebu* rozhodnutia v prejudiciálnom konaní pre vydanie svojho rozsudku, ako aj *relevantnosť* otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru. Z toho vyplýva, že pre prejudiciálne otázky položené vnútroštátnymi súdmi platí *prezumpcia relevantnosti*, pričom Súdny dvor môže odmietnuť rozhodovať o týchto otázkach len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém, alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými ani právnymi podkladmi potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré mu boli položené. [31]

77. Relevantnosť a potreba sú teda dvoma stranami jednej mince: otázka je relevantná, ak je odpoveď na ňu potrebná v súvislosti s rozhodnutím vnútroštátneho súdu vo veci samej, a naopak. Súdny dvor vo svojej ustálenej judikatúre konštatuje, že otázky sú prípustné, ak je odpoveď na ne nevyhnutná, aby vnútroštátny súd mohol „vydať rozsudok“ vo veciach, v ktorých

30 Rozsudky z 11. marca 1980, Foglia (104/79, EU:C:1980:73), a zo 16. decembra 1981, Foglia (244/80, EU:C:1981:302).

31 Spomedzi mnohých rozsudkov pozri rozsudky z 1. decembra 2018, Wightman a i. (C-621/18, EU:C:2018:999, body 26 a 27), a z 1. októbra 2019, Blaise a i. (C-616/17, EU:C:2019:800, bod 35).

rozhoduje.[32] To sa zvyčajne chápe v tom zmysle, že v zásade je potrebné splnenie dvoch podmienok: a) pred vnútroštátnym súdom *prebieha* konanie vo veci[33] a b) v rozhodnutí, ktoré tento súd prijme, sa bude môcť *zohľadniť* rozsudok vydaný v prejudiciálnom konaní.[34]

78. Pokiaľ ide o splnenie prvej podmienky, existuje zhoda v tom, že vo všetkých prejednávaných veciach, možno s výnimkou veci C-754/19[35], prebiehajú na vnútroštátnych súdoch trestné konania. Kľúčovou otázkou preto je splnenie druhej podmienky: bude môcť vnútroštátny súd *zohľadniť* odpoveď Súdneho dvora na prejudiciálnu otázku?

79. Pri posúdení skutkových okolností prejednávaných vecí z hľadiska ustálenej judikatúry Súdneho dvora je odpoveď na túto otázku jednoznačne kladná. Z tejto judikatúry vyplýva, prečo sú námietky poľskej vlády, ako aj Vyššej prokuratúry Varšava a Vyššej prokuratúry Lublin nedôvodné.

80. Po prvé snáď ani netreba poukazovať na to, že prejudiciálna otázka nemusí byť priamo relevantná pre rozhodnutie *vo veci samej*. Judikatúra obsahuje množstvo príkladov rozhodnutí v prejudiciálnom konaní týkajúcich sa rôznorodých procesných otázok.[36] Existuje totiž mimoriadne bohatá línia judikatúry týkajúca sa pôsobnosti zásady procesnej autonómie a jej hraníc, osobitne tých, ktoré vyplývajú z potreby zabezpečiť účinnosť práva Únie.[37] Niektoré otázky, ktorými sa Súdny dvor zaoberal, sa týkajú napríklad procesných obmedzení vnútroštátnych súdov vyplývajúcich z vnútroštátnych právnych noriem,[38] alebo procesných otázok, ktoré musí vnútroštátny súd vyriešiť predtým, ako rozhodne vo veci samej.[39] Niektoré prejudiciálne otázky sa týkali, rovnako ako v prejednávaných veciach, istých aspektov vnútroštátnych právnych noriem upravujúcich organizáciu súdnictva.[40]

81. Prejednávané veci sa výrazne podobajú na situáciu vo veci A. K. a i. Súdny dvor v nej konštatoval, že vec je prípustná, ak vnútroštátny súd „nežiada o objasnenie merita sporov, ktoré mu boli predložené a ktoré sa samy týkajú iných otázok vyplývajúcich z práva Únie, ale o objasnenie problému procesnej povahy, ktorý musí byť vyriešený *in limine litis*, keďže sa týka samotnej príslušnosti tohto súdu rozhodovať v uvedených sporoch“[41].

32 Pozri okrem iných rozsudok zo 17. februára 2011, Weryński (C-283/09, EU:C:2011:85, bod 35).

33 Pozri najmä rozsudky z 21. apríla 1988, Pardini (338/85, EU:C:1988:194, body 10 a 11), a zo 16. júla 1992, Lourenço Dias (C-343/90, EU:C:1992:327, bod 18).

34 Pozri okrem iného rozsudky z 13. septembra 2016, Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675, bod 24), a z 19. júna 2018, Gnandi (C-181/16, EU:C:2018:465, bod 31).

35 Pozri body 33 až 36 vyššie.

36 Pozri nedávne rozsudky zo 17. januára 2019, Dzivev a i. (C-310/16, EU:C:2019:30), a z 19. decembra 2019, Deutsche Umwelthilfe (C-752/18, EU:C:2019:1114).

37 Spomedzi mnohých rozsudkov pozri rozsudok zo 4. decembra 2018, The Minister for Justice and Equality a Commissioner of the Garda Síochána (C-378/17, EU:C:2018:979). Konkrétne v súvislosti s touto otázkou pozri tiež moje návrhy obsahujúce mnoho odkazov na judikatúru, ktoré som predniesol vo veci An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara a i. (C-64/20, EU:C:2021:14 a tam citovaná judikatúra).

38 Pozri napríklad rozsudok z 29. júla 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626).

39 Pozri okrem iného návrhy, ktoré som predniesol vo veci Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ a i. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19 a C-355/19, EU:C:2020:746 bod 92 a tam citovaná judikatúra, ďalej len „AFJR“).

40 Pozri najmä rozsudok vo veci A. K. a i.

41 Tamže, body 99 a 100.

82. Existujú aj príklady vecí, v ktorých Súdny dvor v kontexte prejudiciálneho konania preskúmal otázku nezávislosti vo vzťahu ku konkrétnemu zloženiu senátu. Napríklad vo veci Ogňanov Súdny dvor skúmal, či právo Únie bráni vnútroštátnej právnej norme, ktorá vyžadovala, aby sa senát vylúčil z rozhodovania, pretože v návrhu na začatie prejudiciálneho konania predloženému Súdnemu dvoru vyjadril predbežné stanovisko k meritu veci. [42]

83. Po druhé skutočnosť, že odpoveď, ktorú má poskytnúť Súdny dvor v prejednávanej veci, nemôže vnútroštátny súd použiť v rozhodnutí, ktoré by malo formu *rozsudku* (alebo rozhodnutia vo veci samej), nie je relevantná.

84. Podľa ustálenej judikatúry je prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania podmienená tým, že vnútroštátne súdy „majú rozhodnúť v rámci konania, ktoré sa má ukončiť rozhodnutím s povahou súdneho rozhodnutia“ [43]. To znamená, že návrh na začatie prejudiciálneho konania podaný vnútroštátnym súdom, ktorý výnimočne rozhoduje v konaní administratívnej povahy, nie je prípustný. [44] To však neznamená, že rozhodnutie, ktoré má vnútroštátny súd prijať v konaní vo veci samej v súvislosti s konkrétnym sporným bodom formulovaným v rámci prejudiciálnej otázky, sa musí vzťahovať na ukončenie konania, a už vôbec nie, že musí mať formu rozsudku. Súdny dvor vo svojej judikatúre opakovane konštatoval, že otázky sú prípustné, ak zahŕňajú „celé konanie vedúce k rozsudku vnútroštátneho súdu“. Dotknutá požiadavka sa preto musí „vykladať široko, aby sa vyhlo tomu, že množstvo procesných otázok sa bude považovať za neprípustné, čiže nebudú môcť byť vyložené Súdnym dvorom, a že Súdny dvor nebude môcť rozhodnúť o výklade všetkých ustanovení práva Únie, ktoré je vnútroštátny súd povinný uplatniť“ [45].

85. Existuje totiž množstvo príkladov, keď odpoveď Súdneho dvora, ktorej cieľom bolo pomôcť vnútroštátnemu súdu, nebolo možné uplatniť v rozhodnutí vo forme rozsudku (alebo v akomkoľvek inom rozhodnutí vo veci samej). Napríklad vo veci VB Pénzügyi Lízing sa v jednej z otázok vnútroštátny súd pýtal na povinnosť vnútroštátnych súdov súbežne s podaním návrhu na začatie prejudiciálneho konania informovať o takom návrhu ministerstvo spravodlivosti. [46] Vo veci Eurobolt Súdny dvor neváhal s odpoveďou na otázku, či vnútroštátny súd môže podľa článku 267 ZFEÚ požiadať inštitúcie Únie, ktoré sa zúčastnili na príprave aktu sekundárneho práva, ktorého platnosť bola na vnútroštátnom súde spochybnená, aby mu poskytli informácie. [47] Vo veci Salvoni Súdny dvor poskytol vnútroštátnemu súdu výklad príslušných noriem práva Únie, ktoré tomuto súdu bránili v komunikácii *ex parte* s jedným z účastníkov konania. [48] Súdny dvor podobne v množstve vecí týkajúcich sa výkladu nástrojov práva Únie prijatých v oblasti súdnej spolupráce vykladal príslušné ustanovenia práva Únie, aby pomohol vnútroštátnym súdom pri vyplňovaní formulárov uvedených v prílohách týchto právnych nástrojov. [49]

42 Rozsudok z 5. júla 2016 (C-614/14, EU:C:2016:514).

43 Pozri okrem iného rozsudok z 28. januára 2021, Specializirana prokuratura (Poučenie o právach) (C-649/19, EU:C:2021:75, bod 34 a tam citovaná judikatúra).

44 Pozri napríklad rozsudok z 19. októbra 1995, Job Centre (C-111/94, EU:C:1995:340).

45 Pozri okrem iného rozsudok z 28. februára 2019, Gradbeništvo Korana (C-579/17, EU:C:2019:162, bod 35 a tam citovaná judikatúra).

46 Rozsudok z 9. novembra 2010 (C-137/08, EU:C:2010:659, body 31 a 32).

47 Rozsudok z 3. júla 2019 (C-644/17, EU:C:2019:555, bod 27).

48 Rozsudok zo 4. septembra 2019 (C-347/18, EU:C:2019:661).

49 Pozri okrem iného rozsudky z 2. marca 2017, Henderson (C-354/15, EU:C:2017:157), a z 24. októbra 2019, Gavanozov (C-324/17, EU:C:2019:892).

86. Ešte raz chcem teda poukázať na to, že v judikatúre existuje veľa príkladov odpovedí, ktoré sa vzťahujú na rôzne procesné, systémové alebo inštitucionálne problémy a vnútroštátnemu súdu pomáhajú rozhodnúť sporné otázky, ktoré vznikli pred vydaním konečného rozhodnutia vo veci samej, v čase jeho vydania alebo aj po ňom. [50]

87. Po tretie situácia, v ktorej by vnútroštátny súd, ako to tvrdí poľská vláda, nemal v zmysle vnútroštátneho práva *nijakú právomoc „napraviť"* potenciálne nedostatky vyplývajúce z možnej nezlučiteľnosti dotknutých vnútroštátnych procesných pravidiel a práva Únie, nie je relevantná.

88. Na jednej strane toto tvrdenie spochybňuje vnútroštátny súd. V odpovedi na otázku, ktorú mu Súdny dvor v tejto súvislosti položil 3. septembra 2020, vnútroštátny súd uviedol, že ak by Súdny dvor zistil nesúlad medzi dotknutými vnútroštátnymi právnymi normami a právom Únie, má k dispozícii tri možnosti, ako tento nesúlad napraviť alebo aspoň čiastočne obmedziť jeho účinky. Po prvé podľa § 41 ods. 1 Trestného poriadku môže sudca požiadať, aby bol z rozhodovania o veci vylúčený. Po druhé sudkyňa podávajúca návrh na začatie prejudiciálneho konania by mohla ako predsedníčka senátu rozhodujúceho v dotknutých veciach požiadať predsedu jej súdu, aby uplatnil § 47b zákona o organizácii všeobecných súdov, čo by mohlo viesť k zmene zloženia senátu. Po tretie podľa § 37 Trestného poriadku môže vnútroštátny súd požiadať Sąd Najwyższy (Najvyšší súd), aby v záujme spravodlivosti pridelil veci inému súdu rovnakého stupňa.

89. Vzhľadom na tento rozdiel v názoroch musím znova pripomenúť, že je úlohou vnútroštátneho súdu, aby definoval relevantný skutkový a legislatívny rámec. Súdny dvor opakovane zdôraznil, že mu neprináleží vyjadrovať sa v rámci prejudiciálneho konania k výkladu vnútroštátnych ustanovení ani posúdiť, či je výklad, ktorý podáva vnútroštátny súd, správny, keďže taký výklad patrí do výlučnej právomoci vnútroštátnych súdov. [51] Úlohou Súdneho dvora teda nie je rozhodovať o správnom obsahu alebo výklade vnútroštátneho práva.

90. Na druhej strane Súdny dvor vždy posudzoval požiadavku potreby *bez ohľadu* na právne možnosti, ktoré sú dostupné v zmysle *vnútroštátneho práva* na dosiahnutie nápravy prípadného nesúladu medzi vnútroštátnym právom a právom Únie. Podľa ustálenej judikatúry „akékoľvek ustanovenie vnútroštátneho právneho poriadku, ako aj legislatívna, administratívna alebo súdna prax, ktoré by mohli oslabiť účinnosť uplatňovania práva [Únie] tým, že príslušnému vnútroštátnemu súdu, ktorý aplikuje toto právo, nepriznávajú ani v momente tohto uplatnenia právomoc, aby urobil všetko, čo je nevyhnutné na neuplatnenie ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré sú prekážkou plnej účinnosti priamo uplatniteľných noriem [Únie], sú nezlučiteľné s požiadavkami, ktoré sú podstatou práva [Únie]. [52]

91. Tvrdenia poľskej vlády sú nezlučiteľné s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora v oblasti priameho účinku a prednosti. Ak by sa povinnosť vnútroštátnych súdov dodržiavať právo Únie obmedzovala len na to, čo im vnútroštátne právo výslovne umožňuje, právo Únie by sa postupne úplne zredukovalo. Ak pred vnútroštátnym súdom vznikne problém týkajúci sa práva Únie, musí tento súd urobiť všetko, čo je možné, aby odstránil (prípadnú) nezlučiteľnosť v záujme čo najrýchlejšieho dosiahnutia súladu s právom Únie. S týmto cieľom môže vnútroštátny súd

[50] Spomedzi mnohých rozsudkov pozri napríklad rozsudok z 20. marca 1997, Hayes (C-323/95, EU:C:1997:169) (podľa vnútroštátneho práva bola požadovaná zábezpeka na trovy konania pred posúdením veci samej); rozsudok z 27. júna 2013, Agrokonsulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432) (predbežná otázka výlučnej príslušnosti súdu v členskom štáte, ktorú bolo potrebné vyriešiť pred posúdením merita veci).

[51] Pozri nedávne rozsudky z 3. júla 2019, UniCredit Leasing (C-242/18, EU:C:2019:558, body 46 a 47), a z 25. novembra 2020, Sociálna poisťovňa (C-799/19, EU:C:2020:960, body 44 a 45).

[52] Pozri napríklad rozsudky z 9. marca 1978, Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, body 22 a 23), a z 8. septembra 2010, Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, body 56 a 57).

vykladať vnútroštátne právne normy v súlade s právom Únie alebo, ak je to vhodné, neuplatniť vnútroštátne ustanovenia, ktoré dosiahnutiu súladu bránia.[53] Hypotetickú možnosť, že problém by mohol vyriešiť aspoň v zmysle vnútroštátneho práva v neskoršej etape iný súd (alebo iný senát), nemožno považovať za účinnú námietku a už vôbec nie z pohľadu práva Únie.

92. Z toho vyplýva, že skutočnosť, že podľa poľskej vlády môže byť vnútroštátny súd v situácii, v ktorej nemôže prijať nijaké konkrétne opatrenie s cieľom napraviť prípadný nesúlad vnútroštátnych právnych noriem a práva Únie, neznamená, že prejudiciálna otázka je neprípustná, a to ani v prípade, že by sa toto tvrdenie ukázalo byť pravdivé, hoci podľa môjho názoru nie je. Napokon keď je cieľom návrhov na začatie prejudiciálneho konania objasnenie povinností a právomocí, ktoré pre vnútroštátne súdy vyplývajú z práva Únie, stáva sa otázka, či jedno alebo viaceré vnútroštátne procesné pravidlá sú v súlade s právom Únie ústrednou *meritórnou otázkou* veci. Nejde o otázku prípustnosti.

93. Potvrdenie týchto zásad možno nájsť opäť v rozsudku A. K. a i. Súdny dvor v ňom výslovne konštatoval: „Okolnosť, že vnútroštátne ustanovenia… nariaďujú ukončenie sporov, ako sú tie vo veciach samých, nemôže v zásade a v prípade chýbajúceho rozhodnutia vnútroštátneho súdu, ktorým sa nariaďuje takéto ukončenie konania alebo ktorým sa zastavujú konania vo veciach samých, viesť Súdny dvor k záveru, že už nie je potrebné rozhodnúť o otázkach, ktoré mu boli predložené na prejudiciálne konanie“[54]. Súdny dvor pripomenul široký priestor pre možnosť vnútroštátnych súdov podať návrhy na začatie prejudiciálneho konania a dospel k záveru, že „vnútroštátna právna norma teda nemôže brániť vnútroštátnemu súdu, aby podľa okolností využil túto možnosť alebo splnil si túto povinnosť“[55].

94. Po štvrté skutočnosť, že osoby, proti ktorým sa vedie trestné konanie na vnútroštátnom súde *nespochybnili* súlad dotknutých vnútroštátnych právnych noriem a práva Únie, nemá vplyv ani na relevantnosť otázky, ani na jej prípustnosť. Je nesporné, že skutočnosť, že účastníci konania vo veci samej nepoukázali v konaní pred vnútroštátnym súdom na problém súvisiaci s právom Únie, neznamená, že sa tento súd nemôže obrátiť na Súdny dvor. Článok 267 ZFEÚ sa neobmedzuje len na situácie, v ktorých jeden z účastníkov konania vo veci samej z vlastnej iniciatívy poukázal na otázku týkajúcu sa výkladu alebo platnosti práva Únie, ale týka sa aj vecí, v ktorých takéto otázky nastolil sám vnútroštátny súd.[56] Uvedené má ešte väčší význam v prípade, v ktorom vznikli vážne pochybnosti o riadnom zložení senátu, ktorý o veci rozhoduje.[57]

95. Prejednávané veci nemožno považovať ani za „vykonštruované spory“, ktoré by boli podobné ako vo veciach Foglia.[58] Je nesporné, že trestné konania prebiehajúce pred vnútroštátnym súdom sú skutočnými spormi. Nič nenaznačuje, že by účastníci konania toto konanie umelo manipulovali s cieľom získať usmernenie Súdneho dvora týkajúce sa výkladu niektorých ustanovení práva Únie.[59]

53 Pozri spolu s ďalšími odkazmi rozsudok z 24. júna 2019, Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, bod 50 a nasl.).

54 A. K. a i., bod 102.

55 Tamže, bod 103. Rovnakú logiku nedávno potvrdil rozsudok z 2. marca 2021, A.B. a i. (Menovanie sudcov Najvyššieho súdu – prostriedky nápravy) (C-824/18, EU:C:2021:153). V tejto veci sa totiž Súdny dvor nachádzal v situácii, v ktorej v podstate nemal právomoc konať *podľa vnútroštátneho práva* s cieľom zabezpečiť súlad s článkom 19 ods. 1 ZEÚ.

56 Pozri okrem iného rozsudok zo 16. júna 1981, Salonia (126/80, EU:C:1981:136, body 5 až 7). Nedávny rozsudok z 1. februára 2017, Tolley (C-430/15, EU:C:2017:74, body 30 až 33).

57 Pozri v tejto súvislosti rozsudok z 26. marca 2020, Preskúmanie Simpson a HG/Rada a Komisia (C-542/18 RX-II a C-543/18 RX-11, EU:C:2020:232, body 57 a 58).

58 Pozri poznámku pod čiarou 30.

59 Pozri napríklad rozsudok z 5. júla 2016, Ogňanov (C-614/14, EU:C:2016:514, najmä body 12 a 26).

96. Napokon po piate sa v rámci predbežného posúdenia domnievam, že prejednávané veci obsahujú všetky prvky potrebné na to, aby sa článok 19 ods. 1 ZEÚ uplatňoval.

97. Predovšetkým je potrebné poukázať na to, že otázky, ktoré boli v prejednávaných veciach nastolené, nemajú zanedbateľnú alebo doplnkovú povahu, a to ani vo vzťahu k veciam samým, ani vo vzťahu k vnútroštátnemu právnemu systému vo všeobecnosti. Vzhľadom na to, že sporné otázky súvisiace s riadnym zložením senátu nie sú spojené výlučne s konaním vo veci samej, ale vyplývajú zo všeobecne záväznej vnútroštátnej právnej úpravy, odpoveď Súdneho dvora na prejudiciálnu otázku môže mať významný dosah na mnohé ďalšie veci.

98. Pokiaľ ide o povahu otázky vo veci samej, Súdny dvor vo veci Simpson dôrazne konštatoval, že „záruky prístupu k nezávislému a nestrannému súdu vopred zriadenému zákonom, a najmä záruky, ktoré vymedzujú pojem rovnako ako jeho zloženie, predstavujú *základný kameň práva na spravodlivý proces*. To znamená, že *každý súd má povinnosť overiť*, či jeho zloženie zodpovedá takémuto súdu, ak v tejto otázke vzniknú vážne pochybnosti. Toto overenie je nevyhnutné vzhľadom na dôveru, ktorú musia súdy demokratickej spoločnosti vzbudiť u osoby podliehajúcej súdnej právomoci. V tomto zmysle preskúmanie predstavuje podstatnú formálnu náležitosť, ktorej dodržiavanie patrí do oblasti verejného poriadku a *musí byť overené ex offo*“ [60]. Z toho vyplýva, že ak vnútroštátny súd má skutočné pochybnosti o svojom riadnom zložení, môže a má na tento problém reagovať predtým, ako pristúpi k posúdeniu veci samej.

99. Navyše vzhľadom na to, čo možno vyvodiť z kontextu prejednávaných vecí, ako aj množstva ďalších vecí, ktoré sa týkajú rovnakého členského štátu a vyústili do konaní pred Súdnym dvorom, je nepravdepodobné, že predmetný systém súdnictva ponúka dostatočné mechanizmy vlastného vyriešenia potenciálneho problému, na ktorý poukazuje vnútroštátny súd. Problém, ktorý vnútroštátny súd identifikoval, nie je jediným poľutovaniahodným incidentom v rámci systému, ktorý by inak fungoval dobre.

100. Preto som dospel k záveru, že prvá otázka je z hľadiska ustálenej judikatúry Súdneho dvora prípustná. Vnútroštátny súd sa v nej pýta na správny výklad článku 19 ods. 1 ZEÚ, čo je ustanovenie, ktoré sa na prejednávanú vec zjavne uplatňuje, s cieľom vyriešiť problém procesnej povahy, aby mohlo konanie vo veci samej pokračovať v súlade s právom Únie.

101. Tvrdenia týkajúce sa údajného nedostatku relevantnosti alebo potreby otázky nie sú z hľadiska tradičnej judikatúry Súdneho dvora presvedčivé. Nedávne rozsudky Súdneho dvora vyhlásené v konkrétnom kontexte nezávislosti vnútroštátneho súdnictva a prípustnosti takýchto otázok nemajú na uvedený záver vplyv.

ii) Nedávna judikatúra: Miasto Łowicz a následné rozhodnutia

102. Vo veci Miasto Łowicz [61] bola Súdnemu dvoru položená otázka, či nový režim disciplinárnych konaní proti sudcom v Poľsku spĺňa požiadavky nezávislosti súdnictva v zmysle článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZEÚ. Súdny dvor sa však meritom položenej otázky nezaoberal, pretože konštatoval, že prejudiciálne otázky sú neprípustné.

[60] Rozsudok z 26. marca 2020, Preskúmanie Simpson a HG/Rada a Komisia (C-542/18 RX-II a C-543/18 RX-11, EU:C:2020:232, bod 57). Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

[61] Rozsudok vo veci Miasto Łowicz.

103. Súdny dvor najprv pri tomto závere zdôraznil, že konštatovanie „nevyhnutnosti“ v zmysle článku 267 ZFEÚ predpokladá, že medzi sporom prebiehajúcim na vnútroštátnom súde a ustanoveniami práva Únie, o ktorých výklad sa žiada, musí existovať *spojitosť*, „aby tento výklad bol objektívne nevyhnutný na rozhodnutie, ktoré musí vnútroštátny súd prijať“ [62]. Súdny dvor následne identifikoval rôzne situácie, v ktorých prejudiciálne otázky túto podmienku spĺňali. Stanovil klasifikáciu „typov situácií“, v ktorých má návrh na začatie prejudiciálneho konania dostatočnú spojitosť, aby zabezpečil jeho relevantnosť na účely článku 267 ZFEÚ. Táto spojitosť existuje, ak i) má spor z *meritórneho hľadiska* prepojenie s právom Únie; [63] ii) otázka sa týka výkladu *ustanovení Únie procesnej povahy*, ktoré sa môžu uplatňovať; [64] alebo iii) odpoveď, o ktorú bol Súdny dvor požiadaný, zrejme môže poskytnúť vnútroštátnemu súdu výklad práva Únie, ktorý mu umožní rozhodnúť o *procesných otázkach vnútroštátneho práva* predtým, ako bude môcť rozhodnúť o merite sporu. [65]

104. Súdny dvor následne dospel k záveru, že uvedenú spojitosť v predmetných veciach nebolo možné identifikovať, pretože nespadali ani do jednej zo situácií opísaných vyššie. Súdny dvor totiž zistil, že akákoľvek jeho odpoveď by nemala nijaký vplyv na konania pred vnútroštátnymi súdmi.

105. Závery Súdneho dvora vo veci Miasto Łowicz podľa mňa neprekvapujú.

106. Po prvé si nemyslím, že tento rozsudok prináša obmedzenia zásad vyplývajúcich z predchádzajúcej judikatúry alebo výnimky z nich. Domnievam sa, že do veľkej miery odráža podstatu tejto judikatúry: potrebu zabezpečiť, aby vnútroštátny súd mohol v konaní vo veci samej *zohľadniť* odpovede, o ktoré požiadal Súdny dvor. Ako uviedol Súdny dvor, dosah na toto konanie sa môže týkať jeho vecných alebo procesných aspektov. V oboch prípadoch však musí byť tento dosah konkrétny a predvídateľný, a nie hypotetický, teoretický alebo čisto špekulatívny.

107. Po druhé aj uplatnenie zásad vyplývajúcich z tradičnej judikatúry Súdneho dvora na konkrétne situácie vo veci Miasto Łowicz sa zdá byť opodstatnené. Medzi skutkovými okolnosťami, ktoré boli predmetom konania na vnútroštátnych súdoch, a dosť všeobecne formulovanou otázkou týchto súdov zjavne neexistovalo nijaké prepojenie. [66] Nebolo jasné – opäť z dôvodu nedostatku podrobnejších informácií v návrhu na začatie prejudiciálneho konania [67] – ako by zistenia Súdneho dvora o súlade nového disciplinárneho režimu vzťahujúceho sa na sudcov v Poľsku mohli mať reálny procesný alebo vecný dosah na konania vo veci samej. Tieto konania sa týkali odlišných situácií. [68]

108. Po tretie si na rozdiel od niektorých autorov [69] nemyslím, že by takáto požiadavka prinajmenšom nejakej základnej a priamej relevantnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré má prijať vnútroštátny súd vo veci samej, predstavovala odklon od tradičnej judikatúry Súdneho dvora. Časť tohto problému môže byť podľa mňa jednoducho dôsledkom „optického klamu“. Predtým, ako

62 Tamže, bod 48.

63 Tamže, bod 49, s odkazom na rozsudok z 27. februára 2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117).

64 Tamže, bod 50, s odkazom na rozsudok zo 17. februára 2011, Weryński (C-283/09, EU:C:2011:85, body 41 a 42).

65 Tamže, bod 51, s odkazom na rozsudok vo veci A. K. a i.

66 Pozri v súvislosti s ďalšími podrobnosťami moje návrhy vo veci Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice (C-397/19, EU:C:2020:747, body 33 a 34).

67 Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Tančev v spojených veciach Miasto Łowicz a Prokurator Generalny (C-558/18 a C-563/18, EU:C:2019:775, body 115 až 126).

68 Rozsudok vo veci Miasto Łowicz, body 45 až 53.

69 Pozri napríklad PLATON, S.: Court of Justice, Preliminary references and rule of law: Another case of mixed signals from the Court of Justice regarding the independence of national courts: Miasto Lowicz. In: *Common Market Law Review*. 2020, roč. 57, č. 6, s. 1843 – 1866.

Súdny dvor potvrdil existenciu konkrétnej povinnosti vyplývajúcej priamo z článku 19 ods. 1 ZEÚ, mohla vec podliehať právomoci Súdneho dvora, ak spadala do pôsobnosti práva Únie v tradičnom zmysle. Táto požiadavka automaticky obmedzila rozsah otázok, ktoré by bolo možné položiť, pretože sa vyžadovalo nejaké jasné spojenie s ustanovením práva Únie alebo prinajmenšom širší rozpor s jednou zo slobôd vyplývajúcich z uvedeného práva.[70] Pri posudzovaní na základe tohto (prirodzene užšieho) kritéria sa otázka relevantnosti a potreby neobjavovala často alebo sa javila ako príliš komplikovaná.

109. Naopak, keď už článok 19 ods. 1 druhý pododsek ZEÚ nepodliehal požiadavke, aby vec sama spadala do pôsobnosti práva Únie v tradičnom zmysle, došlo vlastne k odstráneniu druhého (užšieho, vecného) kritéria. Najviditeľnejšie je teraz prvé kritérium potreby/relevantnosti, ktoré síce stále existovalo, ale nikto si ho veľmi nevšímal, a to z pochopiteľného dôvodu: pozornosť sa intuitívne venuje užším, a nie širším kritériám. Keďže však teraz je toto kritérium jediné, možno ho vnímať ako nové alebo prísnejšie vymedzenie jednoducho preto, lebo nijaké iné už neexistuje.

110. Prístup Súdneho dvora vo veci Miasto Łowicz sa následne uplatnil vo veci Prokuratura Rejonowa w Słubicach[71] týkajúcej sa vnútroštátneho konania a otázok, ktoré sa veľmi podobali na vec Miasto Łowicz. Naopak vo veci Maler[72], ako aj vo veci Land Hessen[73] išlo o trochu odlišné otázky prípustnosti a právomoci.

111. Vo veci Maler bol podaný návrh na začatie prejudiciálneho konania z dôvodu rozdielnych názorov, ktoré v rámci Verwaltungsgericht Wien (Správny súd Viedeň, Rakúsko) zastával súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania (rozhodujúci ako samosudca) a predseda uvedeného súdu. Súd, ktorý podal návrh, sa domnieval, že pridelenie jednej konkrétnej veci, ku ktorému došlo na základe interných pravidiel tohto súdu upravujúcich prideľovanie vecí, vyvolalo problém v zmysle článku 83 Bundes-Verfassungsgesetz (rakúska Ústava), ktorý okrem iného stanovuje, že nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Vzhľadom na údajný konflikt so zásadou zákonného sudcu vnútroštátny súd tiež vyjadril pochybnosť, či sa môže považovať za „dostatočne nezávislý“, aby mohol rozhodovať vo veci v zmysle štandardov stanovených v článku 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej len „EDĽP“), v článku 19 ods. 1 ZEÚ a v článku 47 Charty.

112. Súdny dvor vychádzal z rozsudku vo veci Miasto Łowicz a vyhlásil návrh na začatie prejudiciálneho konania za neprípustný v celom rozsahu, pričom trval na tom, že veci z meritórneho hľadiska chýbala spojitosť s článkom 19 ods. 1 druhým pododsekom ZEÚ a odpoveď Súdneho dvora nemohla poskytnúť vnútroštátnemu sudcovi taký výklad práva Únie, ktorý by mu umožnil vyriešiť otázky, o ktorých rozhoduje.[74]

113. V tomto kontexte stoja za pozornosť ďalšie dve okolnosti. Po prvé otázka, ktorú formuloval vnútroštátny sudca, mala dosť technickú povahu a spadala do oblasti, v ktorej je možné zvoliť niekoľko možných prístupov. Nikto totiž asi nebude tvrdiť, že z hľadiska práva Únie existuje len jeden spôsob, ako prideľovať veci v rámci súdu s cieľom zabezpečiť dodržanie práva na zákonného sudcu alebo všeobecnejšie práva na spravodlivé súdne konanie. Po druhé, a to je

70 V súvislosti s podrobnejšími úvahami pozri moje návrhy vo veci TÜV Rheinland LGA Products a Allianz IARD (C-581/18, EU:C:2020:77) – o pôsobnosti práva Únie v tradičnejších veciach týkajúcich sa voľného pohybu, a tiež moje návrhy vo veci Ispas (C-298/16, EU:C:2017:650) – o pôsobnosti práva Únie v zmysle článku 51 ods. 1 Charty.

71 Uznesenie zo 6. októbra 2020 (C-623/18, EU:C:2020:800).

72 Uznesenie z 2. júla 2020 (C-256/19, EU:C:2020:523).

73 Rozsudok z 9. júla 2020 (C272/19, EU:C:2020:535).

74 Maler, body 46 až 48.

možno ešte dôležitejšie, v návrhu na začatie prejudiciálneho konania sa neuvádzali nijaké skutočnosti, ktoré by – či už samostatne, alebo v prepojení s inými okolnosťami – mohli spochybniť nezávislosť a nestrannosť súdnych orgánov rozhodujúcich vo veci alebo všeobecnú kondíciu systému súdnictva. Konkrétne v tomto prípade Súdny dvor nebol upozornený na nijaké štrukturálne, systémové alebo iné problémy týkajúce sa právneho štátu. Naopak zo skutkových okolností veci samej vyplynulo, že vnútroštátny systém ponúka spôsoby, akým napraviť údajné porušenie práva, ak k nemu skutočne došlo. Vnútroštátny súd dokonca uvedené spôsoby aj použil, ale zrejme nebol spokojný s výsledkom.[75]

114. Za takýchto okolností môže byť nepreskúmanie meritórnej stránky návrhu na začatie prejudiciálneho konania v súlade s ustálenou judikatúrou, podľa ktorej v prípade, že nič nenasvedčuje opaku, Súdny dvor nemá predpokladať, že vnútroštátne ustanovenia zaručujúce nezávislosť a nestrannosť súdov by sa mohli uplatňovať v rozpore so zásadami stanovenými vnútroštátnym právnym poriadkom alebo zásadami právneho štátu.[76] Jednoducho povedané Súdny dvor nezistil nijaký závažný problém, ktorý by mohol vzniknúť v zmysle článku 19 ods. 1 ZEÚ a z ktorého by vyplývalo, že vnútroštátny právny poriadok nedokáže sám dosiahnuť potrebnú nápravu.

115. Napokon vo veci Land Hessen položil vnútroštátny súd Súdnemu dvoru otázku týkajúcu sa jeho vlastného postavenia ako „súdneho orgánu“ v zmysle článku 267 ZFEÚ v spojení s článkom 47 Charty. Súdny dvor poukázal na to, že vnútroštátny súd svojou otázkou vlastne vyzval súd Únie, aby preskúmal prípustnosť jeho návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Keďže postavenie „súdneho orgánu“ v zmysle článku 267 ZFEÚ je podmienkou prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania, jej splnenie by sa mohlo považovať za predbežný predpoklad výkladu ustanovenia práva Únie Súdnym dvorom, na ktoré sa vzťahovala ďalšia otázka vnútroštátneho súdu.

116. Súdny dvor podrobne analyzoval obavy, ktoré formuloval vnútroštátny súd v súvislosti s prípustnosťou a dospel k záveru, že tento orgán spĺňa požiadavky článku 267 ZFEÚ.[77] Súdny dvor však časť rozsudku týkajúcu sa prípustnosti ukončil konštatovaním, že „tento záver nemá vplyv na preskúmanie prípustnosti druhej prejudiciálnej otázky, ktorá je ako taká neprípustná. Z dôvodu, že táto otázka sa totiž týka výkladu samotného článku 267 ZFEÚ, o ktorý na účely vyriešenia sporu vo veci samej nejde, výklad požadovaný uvedenou otázkou nezodpovedá objektívnej potrebe na účel rozhodnutia, ktoré má prijať vnútroštátny súd“[78].

117. Prístup Súdneho dvora a znenie niektorých častí jeho rozsudku sa môžu zdať, prinajmenšom na prvý pohľad, zvláštne. Pri podrobnejšom skúmaní ich však možno chápať nasledujúcim spôsobom.

118. Zámerom Súdneho dvora skôr bolo poukázať na to, že ak je sporné splnenie podmienok vymedzených v článku 267 ZFEÚ týkajúcich sa prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania, vzťahuje sa príslušné preskúmanie zjavne skôr na *prípustnosť* návrhu, a nie na jeho meritórnu stránku. Preto ak vzniknú pochybnosti o tom, či je orgán, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, „súdnym orgánom“ na účely článku 267 ZFEÚ (pretože údajne nie je

75 Tamže, pozri body 7 až 27, najmä bod 16.

76 Ako vyplýva už z rozsudku zo 4. februára 1999, Köllensperger a Atzwanger (C-103/97, EU:C:1999:52, bod 24).

77 Land Hessen, body 42 až 61.

78 Tamže, bod 62.

dostatočne nezávislý, ako to bolo vo veci Land Hessen alebo z iného dôvodu), predstavuje tento problém predbežnú procesnú otázku bez ohľadu na to, či bol pred Súdnym dvorom prezentovaný ako otázka prípustnosti alebo bol predmetom konkrétnej prejudiciálnej otázky. [79]

119. Je pravda, že stanovisko Súdneho dvora v tejto súvislosti nebolo v uplynulých rokoch úplne konzistentné. Súdna povaha orgánu, ktorý podáva návrh na začatie prejudiciálneho konania, totiž bola predmetom posúdenia tak z hľadiska právomoci Súdneho dvora, [80] ako aj z hľadiska prípustnosti návrhu. [81] Navyše na rozdiel od veci Land Hessen v niektorých prípadoch Súdny dvor odpovedal na otázky o pojme „súdny orgán" v zmysle článku 267 ZFEÚ a o tom, či vnútroštátny orgán podávajúci návrh na začatie prejudiciálneho konania možno za súdny orgán považovať. [82]

120. Nemyslím si však, že je potrebné klásť príliš veľký dôraz na nevyhnutnú rôznorodosť judikatúry v priebehu rokov, pretože prirodzene veľmi závisí od konkrétnej veci. Aj keď takýto prístup samozrejme z teoretického hľadiska pravdepodobne nie je veľmi uspokojivý, nemyslím si, že by spôsoboval konkrétny problém. Keď Súdny dvor overuje, či má vnútroštátny orgán, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, súdnu povahu, má len malý praktický význam, či sa takéto overenie uskutočňuje v rámci skúmania právomoci, prípustnosti alebo (v konečnom dôsledku) meritórnej stránky veci. Vnútroštátny súd získa požadované usmernenie a ak Súdny dvor zistí nejaký problém, odmietne návrh z procesných dôvodov, pričom sa vôbec nebude venovať skúmaniu meritórnej stránky prejudiciálnych otázok. [83]

121. Preto si nemyslím, že rozsudok Súdneho dvora vo veci Land Hessen predstavuje odklon od vyššie uvedenej judikatúry. Prejednávané veci možno v každom prípade ľahko odlíšiť od vecí skúmaných v rozsudkoch Miasto Łowicz, Maler a Land Hessen, a práve tomu sa budem v nasledujúcej časti svojich návrhov venovať.

iii) Prejednávané veci sa líšia od vecí opísaných vyššie

122. Po prvé na rozdiel od situácie vo veci Miasto Łowicz odpoveď Súdneho dvora na prvú otázku naozaj možno zohľadniť, keďže sa týka riadneho zloženia senátu. Z tohto pohľadu je relevantnosť prvej otázky spojená s potrebou vyriešiť konkrétny a reálny problém, ktorý priamo ovplyvňuje konania na vnútroštátnom súde. V tejto súvislosti má predsedníčka tohto senátu k dispozícii rôzne možnosti, ako nesúlad napraviť.

123. Z hľadiska klasifikácie uvedenej v rozsudku Miasto Łowicz si myslím, že prejednávané veci spadajú jednoznačne do *tretej kategórie*: vnútroštátny súd žiada od Súdneho dvora odpoveď, aby predtým, ako rozhodne o meritórnej stránke vecí, ktoré prejednáva, vyriešil procesnú otázku vyplývajúcu z vnútroštátneho práva.

79 Pozri IANNUCCELLI, P.: L'indépendance du juge national et la recevabilité de la question préjudicielle concernant sa propre qualité de „juridiction". In: *Il Diritto dell'Unione Europea*. 2021, s. 823 – 841.

80 Pozri okrem iného rozsudok zo 6. októbra 2015, Consorci Sanitari del Maresme (C-203/14, EU:C:2015:664, body 16 až 31).

81 Pozri okrem iného rozsudok z 21. januára 2020, Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2020:17, body 51 až 80).

82 Pozri okrem iného rozsudky z 27. apríla 1994, Almelo (C-393/92, EU:C:1994:171, body 21 až 24); zo 4. júna 2002, Lyckeskog (C-99/00, EU:C:2002:329, body 10 až 19), a zo 16. decembra 2008, Cartesio (C-210/06, EU:C:2008:723, body 54 až 63).

83 Pozri tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wahl vo veci Gullotta a Farmacia di Gullotta Davide & C. (C-497/12, EU:C:2015:168, body 15 a 25).

124. Prejednávané veci však tiež spadajú do *druhej kategórie*: vnútroštátny súd sa opiera o ustanovenia smernice 2016/343, teda o právnu normu Únie stanovujúcu pravidlá procesnej povahy, ktoré sa zrejme uplatňujú v konaní vo veci samej, a to tak *ratione personae* ako aj *ratione materiae*.[84]

125. Vzhľadom na uvedené, a tiež berúc do úvahy údajné prepojenia medzi niektorými sudcami v senátoch, ktoré majú rozhodovať v konaní vo veci samej, a ministrom spravodlivosti/generálnym prokurátorom, je logické, že vnútroštátny súd si môže klásť otázku, či predmetné vnútroštátne opatrenia sú v súlade s ustanoveniami smernice 2016/343. Článok 3 tejto smernice stanovuje zásadu, podľa ktorej „členské štáty zabezpečia, aby sa podozrivé a obvinené osoby považovali za nevinné, kým sa zákonným spôsobom nepreukáže ich vina“. V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že prezumpcia neviny je zakotvená v článku 48 Charty, ktorý zodpovedá článku 6 ods. 2 a 3 EDĽP, ako vyplýva aj z vysvetliviek k Charte.[85] Článok 6 smernice 2016/343, v ktorom sa odráža odôvodnenie 22, zas v podstate stanovuje, že dôkazné bremeno pri zisťovaní viny podozrivých a obvinených osôb spočíva na prokuratúre, pričom v prípade akýchkoľvek pochybností o vine by sa malo rozhodnúť v prospech podozrivej alebo obvinenej osoby.

126. Skutočnosť, či ustanovenia smernice 2016/343 *skutočne bránia* vnútroštátnym opatreniam, ako sú tie, ktorých sa týkajú prejednávané veci, teda predstavuje otázku, ktorá sa týka *meritórnej stránky* prvej otázky, a nie jej prípustnosti.

127. Po druhé na rozdiel od veci Maler sa sporný bod, na ktorý poukazuje vnútroštátny súd, týka zlučiteľnosti určitých vnútroštátnych opatrení s ustanoveniami primárneho a sekundárneho práva Únie. Inak povedané prejednávané veci nie sú len (vyblednutým) odrazom problému, ktorý sa v zásade týka iba vnútroštátneho právneho poriadku. Podstata problému sa tiež týka dosť základného aspektu, ktorým je nezávislosť súdnictva, a nie iba technickej otázky, ku ktorej neexistuje v práve Únie jednotný prístup. Navyše tieto prípadné sporné otázky sú už na prvý pohľad dosť závažné a môžu vyvolať významné systémové dôsledky. Napokon prejednávané veci pochádzajú zo špecifického právneho kontextu, v ktorom schopnosť systému dosiahnuť nápravu vlastnými silami nie je vôbec zjavná.

128. Po tretie vo veci Land Hessen Súdny dvor poskytol usmernenia, o ktoré ho požiadal vnútroštátny súd. Existenciálne („som súdny orgán?“) a metafyzické („používam postup podľa článku 267 ZFEÚ, aby som sa uistil, že ho môžem použiť“) prvky charakteristické pre druhú prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru nebránili, aby nastolené sporné body preskúmal. *Obiter dictum* Súdneho dvora v bode 62 rozsudku má vo všeobecnosti pedagogickú funkciu. Ak by v prejednávaných veciach Súdny dvor dospel k záveru, že návrhy na začatie prejudiciálneho konania sú neprípustné ako celok, vnútroštátny súd by nezískal nijaké usmernenie v súvislosti s problematickými bodmi, na ktoré poukázal.

129. Nedávna judikatúra Súdneho dvora preto ani zďaleka nespochybňuje môj záver o prípustnosti prvej prejudiciálnej otázky, a dokonca odhaľuje, prečo je odpoveď na ňu potrebná, aby vnútroštátny súd mohol vo veciach, v ktorých rozhoduje, vyhlásiť rozsudok.

84 Ako bolo uvedené v bodoch 69 až 71 vyššie.

85 Pozri napríklad rozsudok z 25. februára 2021, Dalli/Komisia (C-615/19 P, EU:C:2021:133, bod 223).

B. Povaha a obmedzenia článku 19 ods. 1 ZEÚ

130. V predchádzajúcej časti týchto návrhov som sa snažil vysvetliť, prečo som presvedčený, že prvá otázka vnútroštátneho súdu je v zmysle tradičnej judikatúry Súdneho dvora o jeho právomoci a prípustnosti návrhov na začatie prejudiciálneho konania prípustná. Pokúsil som sa tiež roztriediť nedávnu judikatúru Súdneho dvora a ukázať, že vlastne nijako nezmenila tento zvyčajný otvorený prístup.

131. Teraz je však potrebné sa zamerať na (ďalšiu) citlivú otázku: článok 19 ods. 1 druhý pododsek ZEÚ. Je nepopierateľné, že napätie pociťované v súvislosti s posúdením prípustnosti v prejednávaných veciach, ako aj možno v iných veciach, ktoré boli nedávne predložené Súdnemu dvoru, alebo ich tento súd v súčasnosti prejednáva, do istej miery vyplýva z „veľkorysého" prístupu Súdneho dvora pri výklade tohto ustanovenia. Keď totiž v súvislosti s článkom 19 ods. 1 odpadli vecné obmedzenia vyplývajúce z potreby byť „v rámci pôsobnosti" práva Únie, aby mohla existovať právomoc Súdneho dvora, logicky vznikli obavy týkajúce sa potenciálne príliš širokého uplatnenia druhého pododseku tohto ustanovenia.[86] Skôr alebo neskôr dokonca môže byť lákavé obnoviť uvedené obmedzenia v súvislosti s prípustnosťou.[87]

132. Je nepopierateľné, že prístup prijatý vo veci Associação Sindical dos Juízes Portugueses je ďalekosiahly: pôsobnosť článku 19 ods. 1 ZEÚ je široká, a to tak *ratione materiae* (zahŕňa všetky oblasti práva Únie bez ohľadu na to, či členské štáty uplatňujú právo Únie v jednotlivom prípade v zmysle článku 51 ods. 1 Charty), ako aj *ratione iudicis* (zahŕňa akýkoľvek vnútroštátny orgán, ktorý môže ako súdny orgán rozhodovať o otázkach týkajúcich sa uplatňovania a výkladu práva Únie). Ako som uviedol v návrhoch vo veci AFJR, je skutočne dosť náročné nájsť vnútroštátny orgán, ktorý by zásadne nikdy nerozhodoval o veciach týkajúcich sa práva Únie.[88]

133. Preto by bolo možné tvrdiť, že vzhľadom na širokú pôsobnosť článku 19 ods. 1 je odôvodnený reštriktívnejší prístup k *prípustnosti* vecí prinášajúcich otázky vyplývajúce z tohto ustanovenia. V takom prípade by kritériá prípustnosti tvorili hrádze, ktoré by bránili tomu, aby bol Súdny dvor zaplavený nespočetnými návrhmi na začatie prejudiciálneho konania týkajúcimi sa rôznych aspektov, ktoré podľa niektorých vnútroštátnych súdov môžu vyvolávať otázky nezávislosti vnútroštátnych súdov.

134. V tejto časti návrhov vysvetlím, prečo sa s týmto názorom nestotožňujem. Dokonca som presvedčený, že prístup Súdneho dvora k tejto otázke je za predpokladu jeho správneho vymedzenia a uplatnenia správny. Na tento účel je potrebné pripomenúť skutočnú povahu článku 19 ods. 1 ZEÚ: ide jednoducho o mimoriadny prostriedok pre mimoriadne prípady. Hranica prístupu z hľadiska prípustnosti preto je a mala by byť nastavená nízko, kým vecná hranica pri porušení tohto ustanovenia je nastavená relatívne vysoko [časť a)]. Článok 19 ods. 1 ZEÚ teda dopĺňa ďalšie dve kľúčové ustanovenia Zmluvy, ktoré tiež odrážajú zásadu nezávislosti súdnictva, konkrétne článok 47 Charty a článok 267 ZFEÚ, ale v konečnom dôsledku môže ísť aj nad ich rámec [časť b)].

86 Ako som už uviedol v mojich návrhoch vo veci AFJR, bod 212 a nasl.

87 V tej chvíli by sa uvedené varovania právnej vedy mohli ukázať ako správne, pozri body 108 a 109 vyššie a poznámku pod čiarou 69 vyššie.

88 Pozri moje návrhy vo veci AFJR, bod 207.

a) Povaha a pôsobnosť článku 19 ods. 1 ZEÚ

135. Hneď na začiatku je potrebné zdôrazniť, že výklad Súdneho dvora týkajúci sa tohto ustanovenia sa odráža v texte článku 19 ods. 1 ZEÚ, ktorý vyžaduje, aby členské štáty „ustanovili *v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie*, prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie účinnej právnej ochrany“. Povinnosť vyplývajúca z tohto ustanovenia je široká a bezpodmienečná. Závisí od oblasti, a nie od konkrétneho prípadu.

136. Rovnako je nesporné, že pre všetky súdy a pre všetky činnosti týchto súdov musia byť zo zásady zabezpečené minimálne záruky súdnej nezávislosti. Tvrdenie, že vnútroštátna právna norma týkajúca sa organizácie súdnictva by vo výhradne vnútroštátnych veciach nespôsobovala problém, kým v prípade, že by sa uplatňovali ustanovenia alebo zásady práva Únie, by už potenciálne mohla byť sporná, je absurdné. (Ne)závislosť je o kontrole, tlaku a vplyve. Je štrukturálna. Musí byť zabezpečená prierezovo. Osoba, ktorá ovplyvňuje súd, alebo nad ním má dokonca kontrolu, sa nepochybne môže rozhodnúť, že v konkrétnom prípade svoj vplyv nevyužije. To však neznamená, že sudca je vo všeobecnosti „nezávislý“ [89]. Preto nemožno hovoriť o „nezávislosti súdnictva v rámci pôsobnosti práva Únie“ v protiklade k „nezávislosti súdnictva v čisto vnútroštátnych veciach“ [90]. Neexistuje nezávislosť súdnictva „na polovičný úväzok“ [91].

137. Navyše na začiatku konania je často nemožné identifikovať, či sa ustanovenie alebo zásada práva Únie budú v priebehu daného konania uplatňovať. Okrem toho mnohé súdne rozhodnutia môžu z nejakého dôvodu vstúpiť do „súdneho priestoru“ Únie po ich vydaní. Vzájomné uznávanie, nehovoriac o vzájomnej dôvere, by nefungovalo, ak by vnútroštátne orgány pri rozhodovaní o (pôvodne) výhradne vnútroštátnej veci, ktorá následne (v prenesenom zmysle) prekročila hranice a spôsobila isté právne účinky v inom členskom štáte, museli vždy kontrolovať, či je súd iného členského štátu „dostatočne nezávislý“.

138. Tento problém však nemá len horizontálny rozmer vzájomnej spolupráce medzi členskými štátmi. [92] V systéme, akým je Európska únia, v ktorom je právo hlavným motorom integrácie, má existencia nezávislého súdneho systému (na ústrednej aj vnútroštátnej úrovni), ktorý dokáže zabezpečiť správne uplatňovanie tohto práva, rozhodujúci význam. Jednoducho povedané bez nezávislého súdnictva nemôže existovať skutočný právny systém. Ak neexistuje „právo“, nemôže existovať ani vyššia miera integrácie. Cieľ vytvorenia „čoraz užšieho spojenectva medzi národmi Európy“ je odsúdený na zánik, ak sa na súdnej mape Európy začnú objavovať čierne diery.

139. Vzhľadom na uvedené dôvody je zásadné, aby európsky systém súdnictva trval na minimálnych zárukách súdnej nezávislosti a nestrannosti u všetkých svojich členov, *bez ohľadu na to*, či sa v konkrétnom prípade na danom súde reálne uplatňuje právo Únie.

[89] Je zaujímavé, že v podstate podobné myšlienky o „nezávislosti odvetvia“ sa objavili po roku 1989 v mnohých bývalých komunistických krajinách ako spôsob sebapotvrdenia a kontinuity, pričom z nich vyplývalo, že v niektorých oblastiach (ako je napríklad „občianske právo oslobodené od politiky“) boli sudcovia (už) vlastne nezávislí, a to najmä preto, lebo v týchto oblastiach (viac) neexistovali pokusy o ovplyvňovanie výsledku individuálnych vecí. O skutočnom fungovaní tohto systému (a o tom, aká je jeho logika z hľadiska skutočnej nezávislosti súdnictva pokrivená) existuje výborný a čítavý opis v angličtine, pozri napríklad MARKOVITS, I.: *Justice in Lüritz: Experiencing Socialist Law in East Germany*. Princeton University Press, 2010.

[90] Pozri v tejto súvislosti tiež moje návrhy vo veci Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:339, body 54 a 55).

[91] Alebo „založená na právnom odvetví“: to, že v „politických prípadoch“ by snáď mohli vznikať problémy, ale „technickejšie oblasti práva Únie“, napríklad právo o DPH alebo právo životného prostredia sa budú vždy uplatňovať správne, si môže myslieť len niekto, kto nič nevie o tom, ako ovplyvňovaný systém súdnictva funguje (teda skôr nefunguje), alebo si na to nepamätá.

[92] Pozri v tomto kontexte najmä rozsudky z 25. júla 2018, Minister for Justice and Equality (Nedostatky súdneho systému) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), a zo 17. decembra 2020, Openbaar Ministerie (Nezávislosť súdneho orgánu, ktorý vydal zatykač) (C-354/20 PPU a C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033).

140. Všetky takéto štrukturálne argumenty týkajúce sa otázky *prečo* však odhaľujú veľmi málo v súvislosti s otázkou *ako*. Predovšetkým, má článok 19 ods. 1 ZEÚ *neobmedzenú* pôsobnosť, a teda zachytáva všetky prípadné problémy týkajúce sa organizácie súdnictva v členských štátoch, ako aj ich postupov a praxe? Inak povedané, možno článok 19 ods. 1 ZEÚ pripodobniť k silnému elektronickému mikroskopu, ktorý dokáže identifikovať aj najmenšie častice schopné (alebo naopak) ovplyvniť „zdravie“ vnútroštátneho systému súdnictva?

141. Podľa mňa musí byť odpoveď na túto otázku negatívna. *Vecná* pôsobnosť článku 19 ods. 1 ZEÚ ešte neurčuje *hranicu* potrebnú na jeho *porušenie*. Vecná pôsobnosť je *oblasť*, na ktorú sa vzťahujú zásady zakotvené v ustanovení práva Únie: na vnútroštátne opatrenia, ktoré spadajú do tejto oblasti, sa teda môže vzťahovať posúdenie súladu so zásadami, ktoré z tohto ustanovenia vyplývajú. Hranica je zas *meradlom*, ktoré sa má používať na vykonanie tohto posúdenia.

142. Uvedené si vyžaduje niekoľko vysvetlení.

143. Po prvé, čo je vlastne tým *meradlom* potenciálneho porušenia článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZEÚ? Znova poukazujem na to, že zo znenia článku 19 ods. 1 ZEÚ vyplýva povinnosť členského štátu, a teda aj to, kedy táto povinnosť nie je splnená. Členské štáty sa dopustia porušenia tohto ustanovenia, len ak neustanovia „prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie účinnej právnej ochrany“.

144. Preto súhlasím s názorom, ktorý vo svojich návrhoch formuloval generálny advokát Tančev, že článok 19 ods. 1 ZEÚ je ustanovením, ktoré sa týka hlavne štrukturálnych a systematických prvkov vnútroštátnych právnych rámcov.[93] Tieto prvky môžu bez ohľadu na to, či vychádzajú z aktov prijatých vnútroštátnou zákonodarnou alebo výkonnou mocou, spochybniť schopnosť členských štátov zabezpečiť účinnú súdnu ochranu jednotlivcov. Inak povedané relevantné je v zmysle článku 19 ods. 1 to, či systém súdnictva v členskom štáte je v súlade so zásadou právneho štátu, teda jednou zo základných hodnôt Únie, ktorá je uvedená aj v článku 2 ZEÚ.

145. Podľa môjho názoru ide o tézu, ktorú zatiaľ Súdny dvor ani výslovne neprijal, ani neodmietol. Ešte sa totiž touto otázkou nezaoberal, pretože to nebolo nevyhnutné v súvislosti s rozhodnutím vo veciach, o ktorých rozhodoval.

146. Po druhé, ak by to tak naozaj bolo, hranica prípustnosti v súvislosti s článkom 19 ods. 1 ZEÚ nie je a ani nemusí byť vyššie ako zvyčajne. V tejto súvislosti sú tradičná judikatúra a tradičný prístup k prípustnosti, ako som ich podrobne vymedzil v predchádzajúcej časti týchto návrhov, dostatočné. Článok 19 ods. 1 druhý pododsek ZEÚ totiž už v sebe má zabudovanú dosť vysokú *vecnú* hranicu týkajúcu sa jeho porušenia.

147. Článok 19 ods. 1 ZEÚ obsahuje mimoriadny prostriedok nápravy pre mimoriadne situácie. Jeho cieľom nie je zachytiť všetky problematické momenty v rámci vnútroštátneho súdnictva, ale len tie, ktoré majú istú závažnosť a/alebo sú systémovej povahy a vnútroštátny právny systém pravdepodobne nedokáže ponúknuť primeranú nápravu.

[93] Pozri najmä návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Tančev vo veci Komisia/Poľsko (Nezávislosť všeobecných súdov) (C-192/18, EU:C:2019:529, bod 115), a v spojených veciach Miasto Łowicz a Prokurator Generalny (C-558/18 a C-563/18, EU:C:2019:775, bod 125).

148. *Závažnosť a systémová povaha* podľa môjho názoru neznamená, že na to aby došlo porušeniu dotknutého ustanovenia, nevyhnutne musí vzniknúť problém vo veľkom počte prípadov alebo tento problém musí ovplyvňovať veľkú časť vnútroštátneho súdneho systému. Zásadnou otázkou skôr je, či (jednorazový alebo opakujúci sa) problém, na ktorý bol Súdny dvor upozornený, môže ohroziť riadne fungovanie vnútroštátneho systému súdnictva a ohroziť tak schopnosť dotknutého členského štátu poskytnúť jednotlivcom dostatočné prostriedky nápravy.

149. Z tohto pohľadu existuje v rámci vnútroštátnych systémov súdnictva dostatok situácií týkajúcich sa individuálnych chýb alebo aj opakovaných, a teda štrukturálnych pochybení, ktoré však neprekračujú hranicu článku 19 ods. 1 ZEÚ. Medzi takéto príklady patrí nesprávna indexácia platov sudcov v danom roku; nechválenie koncoročnej odmeny; nepridelenie veci správnemu senátu súdu alebo správnemu sudcovi spravodajcovi; nepovýšenie najkvalifikovanejšej osoby do funkcie predsedu senátu a podobne. Naopak otázka, či sa jednorazové, ale kľúčové vymenovanie sudcu uskutočnilo zákonne, môže napriek tomu, že sa uskutočnilo iba raz, mať systémové dosahy, ktoré môžu odôvodňovať preskúmanie podľa článku 19 ods. 1 ZEÚ. [94]

150. Ďalší aspekt, ktorý je podľa mňa relevantný v zmysle článku 19 ods. 1 ZEÚ, spočíva v otázke, či vnútroštátny systém súdnictva ponúka dostatočné štrukturálne záruky *de iure a de facto* smerujúce k tomu, že systém *sám napraví* identifikovaný problém. Ak je všeobecný právny rámec zavedený členským štátom zo zásady schopný napraviť prípadnú chybu, nevedú príklady individuálneho *nesprávneho uplatnenia* tohto rámca automaticky k porušeniu článku 19 ods. 1 ZEÚ. Úlohou Súdneho dvora nie je úzkostlivo monitorovať, či vnútroštátne súdy dodržiavajú vlastné vnútroštátne pravidlá. [95] Preto odhliadnuc od skutočností, ktoré poukazujú na širšie dôsledky, jednorazový osamotený prípad údajného pochybenia pri výklade alebo uplatnení vnútroštátneho ustanovenia *v inak zdravom právnom systéme*, ktorý je v súlade s právom Únie, neporušuje článok 19 ods. 1 ZEÚ.

151. Znova zopakujem to, čo je úplne zjavné, teda že nie všetky otázky týkajúce sa pravidiel, ktoré upravujú súdnictvo alebo súdne konanie, sú otázkami právneho štátu. [96] Je nevyhnutné, aby sa preskúmanie Súdneho dvora vzťahujúce sa na vnútroštátne opatrenia údajne ovplyvňujúce nezávislosť súdnictva obmedzilo iba na *patologické* situácie.

152. Po tretie je v rámci tohto posúdenia zásadné, aby sa preskúmala nielen platná právna úprava, ale aj právo v podobe, v akej sa uplatňuje v praxi. Súdny dvor vždy skúmal súlad práva Únie a vnútroštátnych zákonov a iných právnych predpisov v podobe, v akej sa uplatňujú v praxi, [97] zohľadňujúc ich výklad vnútroštátnymi súdmi, [98] pričom sa brali do úvahy aj všeobecné právne zásady vnútroštátneho právneho systému. [99] Práve z tohto dôvodu Súdny dvor trvá na tom, že údajné porušenia článku 19 ods. 1 ZEÚ sa musia vždy preskúmať v ich kontexte a musia sa zohľadniť *všetky relevantné prvky*. Technické aspekty problému, na ktorý bol Súdny dvor upozornený, sa nemôžu skúmať úplne oddelene od širšieho právneho a inštitucionálneho kontextu. [100]

94 Pozri v tejto súvislosti moje návrhy vo veci AFJR, body 265 až 279 (týkajúce sa nezákonného vymenovania vedenia súdnej inšpekcie).

95 V súvislosti s podobným pohľadom v inom kontexte pozri rozsudok ESĽP, 1. decembra 2020, Ástráðsson v. Island (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, bod 209 a tam citovaná judikatúra, ďalej len „rozsudok Ástráðsson“).

96 Pozri analogicky rozsudok z 26. marca 2020, Preskúmanie Simpson a HG/Rada a Komisia (C-542/18 RX-II a C-543/19 RX-11, EU:C:2020:232, body 71 až 76). Pozri tiež v inom kontexte rozsudok Ástráðsson, bod 234.

97 Pozri v tejto súvislosti rozsudok z 27. novembra 2003, Komisia/Fínsko (C-185/00, EU:C:2003:639, bod 109).

98 Pozri v tejto súvislosti rozsudok z 13. decembra 2007, Komisia/Írsko (C-418/04, EU:C:2007:780, bod 166).

99 Pozri v tejto súvislosti rozsudok z 26. júna 2003, Komisia/Francúzsko (C-233/00, EU:C:2003:371, bod 84).

100 Pozri moje návrhy vo veci AFJR, najmä body 243 a 244, ako aj citovanú judikatúru.

153. Pre Súdny dvor je teda zjavne dôležitý pohľad presahujúci rámec konkrétneho ustanovenia. Skúmanie sa nezameriava iba na ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré sú úzko prepojené, ale zohľadňuje aj širší právny a inštitucionálny priestor.[101] Jednoducho povedané akékoľvek možné ochorenie konkrétneho „pacienta“ sa má posudzovať podľa jeho celkového „zdravia“ s ohľadom na nezávislosť súdnictva.

154. Z tohto pohľadu nerozumiem tomu, ako by mohol byť prístup k článku 19 ods. 1 ZEÚ vymedzený v tejto časti návrhov v rozpore so zásadou rovnosti členských štátov alebo by mohol vytvárať dvojitý štandard. Štandard je úplne rovnaký a vyžaduje sa od každého. Stav konkrétnych pacientov je ale objektívne veľmi odlišný.[102] Rovnosť členských štátov predsa nemožno vnímať ako výhradne formálnu alebo dokonca až formalistickú rovnosť, v zmysle ktorej sa musí zaobchádzať s každým úplne rovnako, *bez ohľadu* na situáciu a kontext, v ktorých sa nachádza. Slepý automatizmus nepredstavuje (vecnú) rovnosť, ktorá skôr vyžaduje, aby sa s rovnakými situáciami zaobchádzalo rovnako ale aj to, aby sa s rozdielnymi situáciami zaobchádzalo rozdielne.[103]

155. Napokon po štvrté dôsledkom takého výkladu článku 19 ods. 1 ZEÚ je, že posúdenie, či vnútroštátne opatrenie je v súlade so štandardmi článku 19 ods. 1 ZEÚ, by sa neuskutočnilo pri skúmaní *prípustnosti* otázok („uplatňuje sa článok 19 ods. 1 ZEÚ na predmetnú vec?“), ale v etape posúdenia meritórnej stránky položených otázok („je dotknuté vnútroštátne opatrenie v súlade so štandardmi vymedzenými v článku 19 ods. 1 ZEÚ?“).

156. To zas vyvoláva ďalšiu dôležitú otázku, ktorá však má praktickejšiu povahu: môže takýto prístup vytvoriť problémy v súvislosti s nápadom vecí na Súdnom dvore?

157. Podľa mňa nie.

158. Na jednej strane existujúca judikatúra o prípustnosti umožňuje Súdnemu dvoru, aby celkom rýchlo odmietol umelé alebo hypotetické veci, a tiež veci, v ktorých síce sporná otázka spadá do vecnej pôsobnosti článku 19 ods. 1 ZEÚ, avšak vnútroštátny súd by nemohol zohľadniť (ako v prípade veci Miasto Łowicz) odpoveď Súdneho dvora na prejudiciálnu otázku alebo otázky.[104] Podobne možno odmietnuť veci, v ktorých zrejme chýbajú základné požiadavky článku 19 ods. 1 ZEÚ a/alebo vnútroštátny súd ešte nevysvetlil, prečo by mohol vzniknúť problém na základe článku 19 ods. 1 ZEÚ, pričom predpokladom takéhoto odmietnutia je, že nie sú splnené podmienky relevantnosti a potreby otázky.

159. Ako som sa už pokúšal vysvetliť vyššie, *hranica* porušenia článku 19 ods. 1 ZEÚ je postavená relatívne vysoko. Ak sporné vnútroštátne opatrenia bez ohľadu na ich zákonnú alebo nezákonnú povahu neobsahujú nijaký skutočný problém súvisiaci s právnym štátom (pričom sa zohľadňuje

[101] Pozri napríklad rozsudky A. K. a i., bod 142, alebo z 2. marca 2021, A.B. a i. (Menovanie sudcov Najvyššieho súdu – prostriedky nápravy) (C-824/18, EU:C:2021:153, body 98 až 106 a 163).

[102] V súvislosti s metaforou o pacientovi chcem ešte dodať, že predpoklad, podľa ktorého objektívny kontext nie je v takýchto prípadoch podstatný, ma privádza k predstave tímu zdravotníkov záchrannej zdravotnej služby, ktorý práve dorazil na miesto automobilovej nehody a jeho povinnosťou je ošetriť nielen cestujúcich motorových vozidiel, ktoré boli súčasťou nehody, ale aj všetkých ostatných cestujúcich všetkých ďalších prítomných vozidiel, vrátane tých, ktoré neboli súčasťou nehody, ale len zastavili, aby zistili, čo sa deje. Napokon všetci sú *cestujúci motorového vozidla* a so všetkými sa musí *zaobchádzať úplne rovnako* bez ohľadu na okolnosti.

[103] BARTLETT, R. C., COLLINS, S. D.: *Aristotle's Nicomachean Ethics*: *A New Translation*. University of Chicago Press, 2011.

[104] V súvislosti s nedávnym príkladom pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Pikamäe vo veci IS (Nezákonnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania) (C-564/19, EU:C:2021:292, body 85 až 92).

závažnosť a systematický dosah údajného porušenia alebo neschopnosť systému dosiahnuť vlastnú nápravu), posúdenie meritórnej stránky veci zrejme nebude pre súdy Únie zložitejšie alebo časovo náročnejšie ako posúdenie zamerané na prípustnosť. [105]

160. Z toho vyplýva, že konvenčné uplatnenie tradičnej judikatúry Súdneho dvora o prípustnosti v súvislosti s vecami, v ktorých sa prejudiciálne otázky týkajú výkladu článku 19 ods. 1 ZEÚ, podľa mňa nespôsobuje riziko otvorenia hrádzí Súdneho dvora a pripustenia zvláštnych, zle zvolených alebo nečestných návrhov na začatie prejudiciálneho konania. Nevyžaduje ani, aby Súdny dvor „upravil“ svoje zvyčajné posúdenie kritéria „potreby“, aby mohol odmietnuť viac vecí ako zvyčajne.

b) Článok 19 ods. 1 ZEÚ, článok 47 Charty a článok 267 ZFEÚ: rovnaký obsah, ale odlišný cieľ

161. V súvislosti s článkom 19 ods. 1 druhým pododsekom ZEÚ je ešte potrebné preskúmať jeden aspekt: aký je jeho vzťah s inými ustanoveniami Zmluvy, ktoré tiež zakotvujú zásadu nezávislosti súdnictva, najmä s článkom 47 Charty a článkom 267 ZFEÚ? [106] Vzájomný vzťah medzi týmito ustanoveniami je pre účastníkov konania, ako aj pre viacero vnútroštátnych súdov zdrojom neistoty. Stanovujú tieto ustanovenia iné typy „nezávislosti súdnictva“? Môže byť vnútroštátny súd nezávislý na účely jedného z týchto ustanovení, a zároveň nie dostatočne nezávislý na účely iného? Existujú teda v zmysle práva Únie rôzne „nezávislosti súdnictva“?

162. Domnievam sa, že jednoduchá odpoveď je „nie“: Existuje len *jedna jediná zásada* nezávislosti súdnictva. Okrem toho, že táto odpoveď je zjavná z pohľadu logiky, podporuje ju tiež skutočnosť, že Súdny dvor na tento koncept poukazuje rovnakým spôsobom bez ohľadu na to, ktoré ustanovenie práva Únie sa v konkrétnom prípade uplatňuje. [107] Môžem preto len plne súhlasiť so stanoviskami, ktoré zastávajú generálni advokáti Tančev a Hogan, že obsah článku 19 ods. 1 ZEÚ a článku 47 Charty je z pohľadu nezávislosti súdnictva v podstate rovnaký. [108]

163. To však nevyhnutne neznamená, že rovnaký obsah vedie v konkrétnom prípade k rovnakému výsledku. Uvedené tri ustanovenia sa líšia z hľadiska ich pôsobnosti a cieľa v rámci štruktúry Zmlúv. Tento rozdiel znamená, že pri každom z uvedených troch ustanovení sa musí vykonať mierne odlišný typ preskúmania.

164. Článok 19 ods. 1 ZEÚ má širokú pôsobnosť a presahuje situácie, v ktorých sa konkrétna vec z tradičného pohľadu riadi právom Únie. Toto ustanovenie ukladá členským štátom, aby zabezpečili, že organizácia a fungovanie ich súdnych orgánov je vzhľadom na ich kľúčovú úlohu v právnom systéme Únie v súlade s hodnotami Únie, najmä so zásadou právneho štátu. Hranica porušenia tohto ustanovenia je stanovená dosť vysoko: k porušeniu dochádza, len ak ide o problematické otázky systémovej povahy alebo istej závažnosti, pri ktorých je

105 V tejto súvislosti by sa odôvodnenie Súdneho dvora vo veci Maler týkajúce sa prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania mohlo v rovnakom rozsahu a miere podrobnosti uplatniť aj v rámci rozhodnutia vo veci samej.

106 Odhliadnuc od iných osobitných režimov (zvyčajne založených na sekundárnom práve), ktoré tiež zahŕňajú a ďalej rozvíjajú koncept nezávislosti súdnictva a môžu byť v konkrétnych situáciách relevantné, ako je napríklad rozhodnutie Komisie z 13. decembra 2006, ktorým sa zriaďuje mechanizmus na zaistenie spolupráce a overovania pokroku v Rumunsku na účely osobitných referenčných kritérií v oblastiach reformy súdnictva a boja proti korupcii (Ú. v. EÚ L 354, 2006, s. 56). Podrobnejšie pozri moje návrhy vo veci AFJR, body 183 až 225.

107 Pozri okrem iného rozsudky zo 16. februára 2017, Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2017:126, body 37 a 38) (týkajúci sa článku 267 ZFEÚ); A. K. a i. (body 121 a 122) (v súvislosti s článkom 47 Charty); rozsudky z 24. júna 2019, Komisia/Poľsko (Nezávislosť Najvyššieho súdu) (C-619/18, EU:C:2019:531, body 71 až 73) (v súvislosti s článkom 19 ods. 1 ZEÚ), a z 2. marca 2021, A.B. a i. (Menovanie sudcov Najvyššieho súdu – prostriedky nápravy) (C-824/18, EU:C:2021:153, bod 143).

108 Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Hogan vo veci Repubblika (C-896/19, EU:C:2020:1055, body 45 a 46), a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Tančev vo veci A. K. a i., EU:C:1019:551, bod 85.

nepravdepodobné, že vnútroštátny systém opravných prostriedkov sám zabezpečí ich nápravu. Analýza Súdneho dvora v tomto kontexte zjavne presahuje rámec konkrétneho spisu a zahŕňa širokú inštitucionálnu a ústavnú štruktúru vnútroštátneho súdnictva.

165. Článok 47 Charty je ustanovením, ktoré zakotvuje subjektívne právo ktoréhokoľvek účastníka konania na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, pričom sa uplatňuje, len ak vec spadá do pôsobnosti práva Únie v zmysle článku 51 ods. 1 Charty. V tomto rámci majú všetci účastníci konania právo poukázať na porušenie článku 47 Charty. Overenie „nezávislosti" súdu v tomto kontexte si vyžaduje podrobné posúdenie všetkých relevantných okolností konkrétnej veci. Otázky spojené s určitou štrukturálnu alebo systémovou črtou vnútroštátneho systému súdnictva sú relevantné iba v rozsahu, v akom mohli mať dosah na konkrétne konanie. Intenzita skúmania Súdneho dvora vo vzťahu k nezávislosti dotknutého súdneho orgánu je v tomto kontexte mierna: nie všetky porušenia zákona znamenajú porušenie článku 47 Charty. V tejto súvislosti sa vyžaduje istá závažnosť. Hneď ako sa však dosiahne požadované kritérium závažnosti, postačuje to, aby došlo k porušeniu článku 47 Charty, pretože nie je potrebné splniť nijakú inú podmienku uplatnenia individuálneho práva vyplývajúceho z práva Únie.

166. Napokon článok 267 ZFEÚ má širokú vecnú pôsobnosť a zahŕňa všetky situácie, v ktorých sa môže uplatniť akékoľvek ustanovenie práva Únie, ale vzťahuje sa aj na situácie mimo pôsobnosti tohto práva.[109] Pojem „súdny orgán" (ktorý z podstaty veci vyžaduje, aby boli všetci jeho členovia nezávislí) má v rámci tohto ustanovenia funkčnú povahu: jeho úlohou je identifikovať vnútroštátne orgány, ktoré sa môžu stať v rámci prejudiciálneho konania partnermi Súdneho dvora. Analýza podľa článku 267 ZFEÚ je zameraná štrukturálne a dosť všeobecne: ide o postavenie uvedeného orgánu v rámci inštitucionálneho rámca členských štátov. Intenzita skúmania Súdneho dvora v súvislosti s nezávislosťou tohto orgánu nie je v tomto kontexte veľmi vysoká. Veď napokon cieľom článku 267 ZFEÚ je jednoducho identifikovať v súvislosti s prípustnosťou príslušných inštitucionálnych partnerov.

167. Toto rozlišovanie má pre účastníkov konania a tiež vnútroštátne súdy dosť významné dôsledky.

168. Po prvé na potenciálny problém súvisiaci s porušením článku 47 Charty možno poukázať len v súvislosti s individuálnym právom zaručeným právom Únie.[110] To pravdepodobne vylučuje možnosť opierať sa o toto ustanovenie v prípadoch, keď otázky kladú samotní vnútroštátni sudcovia v súvislosti so zlučiteľnosťou ich systému so zásadou nezávislosti súdnictva vyplývajúcou z práva Únie, pretože sudcovia ako takí pravdepodobne nebudú mať právo vyplývajúce z práve Únie, o ktoré ide v nimi prejednávanej veci. Naopak otázky, na ktoré poukazujú samotní sudcovia, sú možné a prípustné podľa článku 19 ods. 1 ZEÚ a článku 267 ZFEÚ.[111]

[109] Pozri najmä rozsudok z 15. novembra 2016, Ullens de Schooten (C-268/15, EU:C:2016:874, body 50 až 53). Pozri, pokiaľ ide o niektoré konkrétne otázky v tejto súvislosti, moje nedávne návrhy vo veci J & S Service (C-620/19, EU:C:2020:649, body 27 až 74).

[110] Osobitným prípadom sú situácie, v ktorých pôsobnosť práva Únie v zmysle článku 51 ods. 1 Charty aktivuje osobitný režim sekundárneho práva Únie, ktorý následne spôsobí uplatniteľnosť článku 47 Charty. Pozri moje návrhy vo veci AFJR, body 196 až 202.

[111] Pozri v tejto súvislosti tiež návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Hogan vo veci Repubblika (C-896/19, EU:C:2020:1055, body 33 až 47).

169. Po druhé typ preskúmania, príslušná hranica a intenzita môžu v konečnom dôsledku viesť v súvislosti s otázkou zlučiteľnosti alebo nezlučiteľnosti k rôznym výsledkom. Predovšetkým je nepochybne možné, že ten istý sporný bod môže predstavovať porušenie podľa článku 47 Charty, a zároveň byť bezproblémový z hľadiska článku 19 ods. 1 ZEÚ, [112] rovnako ako sa môže stať, že dôjde k porušeniu článku 19 ods. 1 ZEÚ, ktoré nebude porušením podľa článku 47 Charty. [113]

170. Keďže som dospel k záveru, že prvá otázka je prípustná, budem sa ďalej zaoberať vecou samou.

C. O veci samej

171. Vnútroštátny súd sa svojou otázkou pýta Súdneho dvora, či sa má článok 19 ods. 1 druhý pododsek ZEÚ v spojení s článkom 2 ZEÚ a v ňom zakotvenou zásadou právneho štátu a článok 6 ods. 1 a 2 v spojení s odôvodnením 22 smernice 2016/343 vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnym ustanoveniam, podľa ktorých minister spravodlivosti/generálny prokurátor môže na základe nezverejnených kritérií delegovať sudcov na súdy vyššieho stupňa na neurčitý čas, pričom môže delegovaného sudcu kedykoľvek na základe vlastnej úvahy odvolať.

172. V zmysle ustálenej judikatúry má koncept nezávislosti súdnictva dva aspekty: vonkajší a vnútorný.

173. *Vonkajší* aspekt (alebo nezávislosť *stricto sensu*) vyžaduje, aby bol súd chránený pred vonkajšími zásahmi alebo tlakmi, ktoré by mohli ohroziť nezávislý úsudok jeho členov v súvislosti s konaním, v ktorom rozhodujú. Ako správne uviedol generálny advokát Hogan vo svojich nedávnych návrhoch, vyžaduje nezávislosť *stricto sensu*, aby vnútroštátny súd „vykonával svoje úlohy samostatne, nikomu hierarchicky nepodliehal ani nebol nikomu podriadený a od nikoho neprijímal príkazy ani inštrukcie bez ohľadu na ich pôvod“ [114].

174. *Vnútorný* aspekt je spojený s nestrannosťou a snaží sa zabezpečiť rovnaké podmienky pre účastníkov konania a ich záujmy s ohľadom na predmet tohto konania. Tento aspekt si vyžaduje objektívnosť a absenciu záujmu na výsledku konania, ktorá by išla nad rámec prísneho uplatňovania zásady právneho štátu. Ako zdôraznil generálny advokát Ruiz-Jarabo Colomer vo veci De Coster, nezávislosť od sudcov vyžaduje „psychologický postoj počiatočnej ľahostajnosti“ vo vzťahu k sporom, aby boli k účastníkom konania rovnako nezaujatí (a pôsobili tak). [115]

175. Ako Súdny dvor opakovane konštatoval, tieto dve požiadavky vyžadujú existenciu „pravidiel, najmä pokiaľ ide o zloženie orgánu, vymenovanie, funkčné obdobia, ako aj dôvody zdržania sa hlasovania, vylúčenia pre zaujatosť a odvolania jeho členov, ktoré umožňujú odstrániť akékoľvek oprávnené pochybnosti v mysli osôb podliehajúcich súdnej právomoci, pokiaľ ide o neovplyvniteľnosť uvedeného orgánu z vonkajšieho hľadiska a jeho neutralitu vo vzťahu k protichodným záujmom“ [116].

[112] Došlo k individuálnemu porušeniu článku 47 Charty, ktoré nedosahuje hranicu závažnosti článku 19 ods. 1 ZEÚ.

[113] Tento typ porušenia dosahuje hranicu článku 19 ods. 1 ZEÚ, ale nedotklo sa to nijakých individuálnych práv vyplývajúcich z práva Únie v zmysle článku 47 Charty [nedávno o takú situácii išlo v rozsudku z 2. marca 2021, A.B. a i. (Menovanie sudcov Najvyššieho súdu – prostriedky nápravy) (C-824/18, EU:C:2021:153, najmä bod 89)].

[114] Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Hogan vo veci Repubblika (C-896/19, EU:C:2020:1055, bod 58).

[115] C-17/00, EU:C:2001:366, bod 93, s odkazom na prácu, ktorej autorom je právnik P. Calamandrei.

[116] Pozri nedávne rozsudky Land Hessen, bod 52 a tam citovanú judikatúru, a z 2. marca 2021, A.B. a i. (Menovanie sudcov Najvyššieho súdu – prostriedky nápravy) (C-824/18, EU:C:2021:153, bod 117).

176. V tomto kontexte zrejme stojí relevantná otázka v prejednávaných veciach takto: ponúkajú dotknuté vnútroštátne opatrenia, najmä tie, ktoré ovplyvňujú *zloženie* senátov v trestných veciach, dostatočné záruky, pokiaľ ide o nezávislosť a nestrannosť každého jedného člena týchto senátov, ktoré rozptyľujú akékoľvek pochybnosti v mysli osôb podliehajúcich súdnej právomoci, že títo členovia by mohli byť ovplyvnení vonkajšími faktormi alebo mať určitý osobný záujem na výsledku konania?

177. Domnievam sa, že odpoveď na túto otázku je jednoznačne záporná. Predmetné vnútroštátne opatrenia sa totiž zdajú byť vysoko problematické, a to tak pokiaľ ide o vnútorný, ako aj vonkajší aspekt nezávislosti.

178. Na začiatku musím zdôrazniť, že právo Únie neukladá členským štátom povinnosť prijať nejaký konkrétny ústavný model upravujúci vzťahy a vzájomné pôsobenie medzi jednotlivými zložkami štátnej moci, samozrejme za predpokladu, že existuje istá základná miera deľby moci, ktorá je charakteristická pre právny štát.[117] Z toho vyplýva, že nijaké ustanovenie práva Únie nemôže zabrániť členským štátom, aby využívali systém, v ktorom sudcovia môžu byť zo služobných dôvodov dočasne delegovaní z jedného súdu na druhý, a to buď v rámci rovnakej hierarchickej úrovne, alebo na súd vyššieho stupňa.[118]

179. V systémoch, v ktorých je za organizačné a personálne otázky súvisiace so súdnictvom zodpovedný minister spravodlivosti, spadajú do jeho pôsobnosti pravdepodobne aj rozhodnutia súvisiace s delegovaním jednotlivých sudcov. Ani tento aspekt nie je sám osebe problematický, ak sa dodržiavajú zákonné postupy, sú udelené všetky príslušné súhlasy, ktoré vyžaduje vnútroštátne právo,[119] a *počas doby delegovania sa naďalej uplatňujú zvyčajné pravidlá* o menovaní, funkčnom období a odvolávaní sudcov.

180. To však nie je prípad vnútroštátnej právnej úpravy v prejednávaných veciach. Na delegovaných sudcov sa totiž v mnohých ohľadoch nevzťahujú zvyčajné pravidlá, ale skôr osobitný a veľmi problematický právny režim.

181. Po prvé sa mi zdá, že v systéme, ktorý je v súlade so zásadou právneho štátu, by mala existovať aspoň nejaká miera transparentnosti a zodpovednosti vo vzťahu k rozhodnutiam o delegovaní sudcov. Aby som sa vyjadril jasne, nemyslím si, že tieto rozhodnutia musia nevyhnutne podliehať nejakej forme priameho (súdneho) preskúmania. Mali by však existovať iné formy preskúmania s cieľom vyhnúť sa svojvoľným rozhodnutiam a riziku manipulácie.[120]

182. Najmä akékoľvek rozhodnutie týkajúce sa (začiatku alebo ukončenia) delegovania sudcu by malo byť prijaté na základe kritérií, ktoré sú vopred známe, a malo by byť riadne odôvodnené. Domnievam sa, že ani abstraktné kritériá, ani konkrétne odôvodnenie nemusia byť osobitne podrobné. Musí z nich však byť aspoň v minimálnej miere jasné, prečo a ako bolo dané rozhodnutie prijaté, aby sa zabezpečila určité miera dohľadu.[121]

117 A. K. a i., bod 130 a citovaná judikatúra. Podrobnejšie pozri moje návrhy vo veci AFJR, bod 230 a citovanú judikatúru.

118 Pozri tiež rozsudok ESĽP, 25. októbra 2011, Richert v. Poľsko (CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, bod 44), a 20. marca 2012, Dryzek v. Poľsko (CE:ECHR:2012:0320DEC001228509, bod 49).

119 Napríklad súhlas sudcovského samosprávneho orgánu a/alebo súhlas predsedov alebo rád dotknutých súdov a/alebo dotknutého sudcu.

120 Pozri rozsudok ESĽP, 25. októbra 2011, Richert v. Poľsko (CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, body 42 a 44 a tam citovaná judikatúra).

121 Akejkoľvek primeranej formy: zo strany členov vlády a/alebo vnútroštátneho parlamentu; zo strany médií alebo verejnej mienky; alebo v konečnom dôsledku zo strany prípadného žalobcu, ktorý má pochybnosti o riadnom zložení senátu rozhodujúceho v jeho veci, pričom chce na túto otázku poukázať v rámci konania o jeho veci.

183. Nijaký takýto prvok však v dotknutých vnútroštátnych opatreniach nie je. Ako vysvetlil vnútroštátny súd, kritériá, ktoré používa minister spravodlivosti/generálny prokurátor pri delegovaní sudcov a pri ukončení takého delegovania, nie sú verejné, ak vôbec existujú. Nadobudol som tiež dojem, že tieto rozhodnutia neobsahujú nijaké odôvodnenie. Za takých okolností možno len ťažko hovoriť o nejakej forme transparentnosti, zodpovednosti a kontroly.

184. Po druhé je zdrojom veľkých obáv skutočnosť, že sa deleguje na neurčitý čas, pričom k ukončeniu delegovania môže dôjsť kedykoľvek na základe rozhodnutia ministra spravodlivosti/generálneho prokurátora. Len ťažko si možno predstaviť očividnejší príklad priameho rozporu so zásadou neodvolateľnosti sudcov. V tejto súvislosti sa domnievam, že delegovanie (sudcov) by malo byť za normálnych okolností stanovené na presne stanovený čas vymedzený buď určitou dobou, alebo objektívne stanovenou skutočnosťou (napríklad tým, že sa opäť dosiahne potrebný počet pracovníkov súdu alebo tým, že sa vyriešia nahromadené neprejednané veci z minulosti, podľa toho, z akého konkrétneho dôvodu bolo prijaté rozhodnutie o delegovaní). [122]

185. Je nepochybné, že v tejto súvislosti musí byť možná istá miera flexibility tak vo vzťahu k okolnostiam odôvodňujúcim delegovanie alebo jeho ukončenie, ako aj vo vzťahu k jeho trvaniu. Neobmedzená, nekontrolovateľná a netransparentná diskrečná právomoc, ktorá ministrovi spravodlivosti/generálnemu advokátovi dovoľuje delegovať sudcov a *odvolať ich* kedykoľvek to uzná za vhodné, je zrejme ďaleko za hranicami toho, čo možno považovať za primerané a nevyhnutné na zabezpečenie plynulého fungovania vnútroštátneho systému súdnictva a jeho práce. Ako raz poznamenal Európsky parlament, „voľnosť môže byť v súčasnom riadení nevyhnutným zlom; absolútna voľnosť sprevádzaná absolútnym nedostatkom transparentnosti je však v zásadnom rozpore s právnym štátom“ [123].

186. Po tretie nielenže možnosť neobmedzeného uplatňovania tejto diskrečnej právomoci má k dispozícii člen vlády (a nie napríklad samosprávny súdny orgán, čo by do istej miery mohlo uvedený problém zmierniť), ale tento člen vlády ešte aj plní dvojakú úlohu. V rámci súčasného ústavného systému totiž minister spravodlivosti zároveň zastáva úrad generálneho prokurátora. Túto skutočnosť vnímam ako jeden z najrušivejších prvkov vnútroštátneho právneho rámca (ak nie najrušivejší).

187. V tomto postavení je totiž minister spravodlivosti hlavným žalobcom v členskom štáte a ovláda celý systém prokuratúry. Má široké právomoci vo vzťahu k podriadeným prokurátorom. Okrem iného mu vnútroštátne právo priznáva právomoc prijímať rozhodnutia týkajúce sa „obsahu podaní na súde“ predložených podriadeným prokurátorom, ktorý musí postupovať v súlade s takýmito rozhodnutiami. [124]

188. To vytvára pochybné spojenie medzi dvoma inštitúciami, ktoré by za normálnych okolností mali fungovať oddelene. V súvislosti s delegovaním sudcov uvedená situácia umožňuje nadriadenému účastníka trestného konania (prokurátora), aby vytvoril (časť) senátu, ktorý bude rozhodovať o veciach predložených jeho podriadenými prokurátormi.

122 Pozri rozsudok ESĽP, 25. októbra 2011, Richert v. Poľsko (CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, bod 45).

123 Správa Európskeho parlamentu (2006) o 21. a 22. výročnej správe Komisie o kontrole uplatňovania práva Spoločenstva (A6-0089/2006 v konečnom znení) s. 17.

124 V súvislosti s podrobnejšími informáciami a posúdením, pozri stanovisko Benátskej komisie k zákonu o prokuratúre, v znení zmien a doplnení (2017), stanovisko 892/2017.

189. Z toho úplne zjavne vyplýva, že niektorí sudcovia môžu byť (mierne povedané) motivovaní, aby rozhodli v prospech prokurátora alebo všeobecnejšie v prospech ministra spravodlivosti/generálneho prokurátora. Sudcov nižších súdov môže lákať možnosť odmeny vo forme delegovania na súd vyššieho stupňa, s čím súvisia potenciálne lepšie kariérne možnosti a vyšší plat. Riziko odvolania zo strany ministra spravodlivosti/generálneho prokurátora zas môže delegovaných sudcov odrádzať, aby konali nezávisle.

190. Napokon po štvrté situáciu opísanú vyššie môže ešte zhoršiť skutočnosť, že niektorí delegovaní sudcovia sú zároveň disciplinárnymi zástupcami pôsobiacimi pri disciplinárnom úradníkovi vo veciach sudcov všeobecných súdov. Predpoklad, že sudcovia by mohli byť neochotní vyjadriť nesúhlas s kolegami, ktorí ich jedného dňa môžu obviniť v disciplinárnom konaní, určite nie je prehnaný. Okrem toho také osoby môžu byť zo štrukturálneho hľadiska vnímané tak, že vykonávajú „rozšírené preskúmanie a dohľad“ v rámci senátov a súdov, na ktoré boli delegované, vzhľadom na kontext a parametre ich delegovania.

191. Neprekvapí, že Súdny dvor v súčasnosti prejednáva viacero vecí, v ktorých sa spochybňuje súlad práva Únie a poľského disciplinárneho režimu sudcov.[125] V uznesení z 8. apríla 2020 Súdny dvor v tejto súvislosti identifikoval niekoľko potenciálne problematických bodov.[126] Rovnako je známe, že v nedávnom období sa v Poľsku začalo niekoľko disciplinárnych konaní proti sudcom, ktorí jednoducho využili možnosť podať na Súdny dvor návrh na začatie prejudiciálneho konania vyplývajúcu z článku 267 ZFEÚ.

192. Stručne povedané dotknuté vnútroštátne ustanovenia vytvárajú jednak dosť znepokojujúcu sieť prepojení medzi delegovanými sudcami, prokurátormi a vládou (teda jedným jej členom), a jednak nezdravé splývanie úloh medzi sudcami, bežnými prokurátormi a disciplinárnymi zástupcami.

193. Predtým, ako v tejto súvislosti formulujem svoj záver, musím dodať, že tvrdenia predložené Vyššou prokuratúrou Lublin nepokladám za presvedčivé. Nerozumiem, ako by skutočnosť, že systém delegovania sudcov bol zavedený dlho predtým, ako sa moci ujala súčasná vláda, mohla ovplyvniť preskúmanie súladu tohto systému s právom Únie. Zistenia uvedené vyššie nespochybňuje ani to, že delegovanie je možné len so súhlasom dotknutého sudcu (pretože Ústavný súd konštatoval, že delegovanie bez udelenia súhlasu je protiústavné).[127]

194. Znova musím zdôrazniť, že z hľadiska práva Únie nie je delegovanie sudcov ako také problematické za predpokladu, že počas ich delegovania v rámci vnútroštátnej štruktúry súdnictva majú rovnaký typ záruk týkajúcich sa neodvolateľnosti a nezávislosti ako akýkoľvek iný sudca na danom súde. Z dôvodov, ktoré som podrobne analyzoval v tejto časti návrhov, je však úplne jasné, že v prejednávaných veciach to tak nie je.

195. Dospel som preto k záveru, že za okolností ako v prejednávaných veciach už neexistujú minimálne záruky potrebné na to, aby bola zabezpečená nevyhnutná deľba moci medzi výkonnou a súdnou mocou. Dotknuté vnútroštátne pravidlá neponúkajú dostatočnú istotu, ktorá by v osobách podliehajúcich súdnej právomoci, najmä ak sa proti nim vedie trestné konanie, vyvolávala primeranú dôveru, že sudcovia rozhodujúci v senáte nie sú vystavení vonkajším tlakom a politickému vplyvu a nemajú nijaký osobný záujem na výsledku konania.

[125] Pozri najmä vec C-791/19, Komisia/Poľsko (Disciplinárny režim sudcov). Pozri tiež návrhy, ktoré v tejto veci predniesol generálny advokát Tančev (C-791/19, EU:C:2021:366).

[126] Uznesenie z 8. apríla 2020, Komisia/Poľsko (C-791/19 R, EU:C:2020:277).

[127] Rozsudok z 15. januára 2009, sp. zn. K 45/07, OTK ZU č. 1/a/2009, číslo 3.

196. Tieto vnútroštátne právne normy sú preto nezlučiteľné s článkom 19 ods. 1 druhým pododsekom ZEÚ. Ako Súdny dvor konštatoval v nedávnom rozsudku A.B. a i., toto ustanovenie ukladá členským štátom jasnú a presnú povinnosť dosiahnuť istý výsledok, ktorá nie je spojená so žiadnou podmienkou, pokiaľ ide o nezávislosť charakteristickú pre súdy, ktoré majú vykladať a uplatňovať právo Únie.[128] Inak povedané toto ustanovenie má priamy účinok, a preto vnútroštátnemu súdu umožňuje na základe zásady prednosti práva Únie urobiť všetko v jeho právomoci, aby zabezpečil súlad vnútroštátneho práva a práva Únie.[129]

197. Vzhľadom na uvedené nepovažujem za potrebné analyzovať dôvody, pre ktoré dotknuté vnútroštátne právne normy porušujú aj ustanovenia smernice 2016/343. V kontexte tak závažného porušenia článku 19 ods. 1 ZEÚ nemá ďalšie skúmanie, či dôkazné bremeno v súvislosti s preukázaním viny podozrivých a obvinených osôb spočíva stále na prokuratúre, alebo či sú prípadné pochybnosti naozaj v prospech podozrivých alebo obvinených, nijakú pridanú hodnotu. V prípade, že jedna a tá istá osoba, teda minister spravodlivosti/generálny prokurátor môže v trestných veciach ovplyvňovať tak prokurátorov, ako aj niektorých sudcov senátu, je ohrozená samotná podstata zásady prezumpcie neviny. Súbežné porušenie ustanovení smernice 2016/343 sa mi preto zdá byť nevyhnutné.

V. Návrh

198. Navrhujem Súdnemu dvoru, aby na prejudiciálne otázky Sąd Okręgowy w Warszawie (Krajský súd Varšava, Poľsko) odpovedal takto:

– článok 19 ods. 1 druhý pododsek ZEÚ v spojení s článkom 2 ZEÚ a článok 6 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/343 z 9. marca 2016 o posilnení určitých aspektov prezumpcie neviny a práva byť prítomný na konaní pred súdom v trestnom konaní sa majú vykladať v tom zmysle, že bránia vnútroštátnym právnym normám, podľa ktorých minister spravodlivosti, ktorý je zároveň generálnym prokurátorom, môže na základe nezverejnených kritérií delegovať sudcov na vyššie súdy na neurčitú dobu, pričom môže kedykoľvek podľa vlastného uváženia toto delegovanie ukončiť,

– druhá, tretia a štvrtá otázka sú neprípustné.

[128] Rozsudok z 2. marca 2021, A.B. a i. (Menovanie sudcov Najvyššieho súdu – prostriedky nápravy) (C-824/18, EU:C:2021:153, bod 146).

[129] Pozri napríklad nedávny rozsudok zo 4. decembra 2018, Minister for Justice and Equality a Commissioner of An Garda Síochána (C-378/17, EU:C:2018:979, bod 36 a tam citovaná judikatúra).